

Документи з історії парафіяльного церковного землеволодіння на Брацлавщині кінця XVIII – першої чверти XIX століть (на матеріалах села Парпурівці Вінницького повіту)*

Пропонований читачам комплекс документів та коментар до них висвітлюють боротьбу за церковні землі між унійним та православним духовенством в селі Парпурівці Вінницького повіту після переведення цієї парафії на православ'я в обставинах утвердження на Правобережній Україні Російської православної церкви та імперської адміністрації наприкінці XVIII ст.

Ключові слова: церковні землі, парафія, фондуш, фундатор, Унійна Церква, Російська православна Церква, митрополит, декан, благочинний, актові книги.

Documents on history of parish church-owned land in Bratslav region in the end of XVIII – first quarter of XIX (based on materials regarding Parpurivtsi village in Vinnytsya povit)

The set of documents proposed to the readers as well as the accompanying commentary show the struggle for the church-owned land around between Uniat and Orthodox clergy in Parpurivtsi village of Vinnytsya povit (county) after this parish turned orthodox during the entrenchment of Russian orthodox church and czarist administration at the end of XVIII century at the right-bank part of Ukraine.

Key words: church-owned land, parish, foundation, founder, Uniat Church, Russian Orthodox Church, Metropolitan, dean, blahochynnyi, transactions books.

Документы по истории парафиального церковного землевладения на Брацлавщине конца XVIII – первой четверти XIX веков (по материалам села Парпуровцы Винницкого уезда)

Предлагаемый читателям комплекс документов и комментариев к ним освещают борьбу за церковные земли между униатским и православным духовенством в селе Парпуровцы Винницкого уезда после перевода этой парафии в православие в обстоятельствах утверждения на Правобережной Украине Русской православной церкви и имперской администрации в конце XVIII в.

Ключевые слова: церковные земли, парафия, фондуш, Униатская церковь, Русская православная церковь, митрополит, декан, благочинный, актовые книги.

---

* Укладачі висловлюють вдячність старшому науковому працівникові Науково-дослідного інституту українознавства МОН України п. Тетяні Шевченко за дружню участь у підготуванні до друку перекладу документів.

Пропоновані увазі читачів документи, датовані 1790–1828 рр., стосуються невеликого села Парпурівці, розташованого неподалік Вінниці. У них відображені особливості соціально-правних відносин в краї в умовах Речі Посполитої, а зокрема, практики наділення земельним фондом кліру новопосталих церков власниками (посідачами) маєтків і особливості міжвизнанневих відносин після загарбання Правобережної України Російською імперією. Перший документ – акт візитації, пов’язаний з поширеною в тих умовах практикою інспектування кліру довіреними особами унійних та римо-католицьких єпископів. Подібні візитування здійснювалися з певною регулярністю, а укладані внаслідок цього візитаційні описи є масовими документами, що дають можливість досліджувати загальні соціокультурні та соціально-економічні явища, а разом з тим, вивчати історію окремих населених пунктів і висвітлювати реалії повсякденного життя.

У поданих нижче документах відбилися й суттєві інституційні зміни, пов’язані з інкорпорацією Брацлавщини до складу Російської імперії після другого поділу Польщі (1793 р.), зокрема те, що на зміну поширеної тут унії запанувало офіційне російське православ’я, а місце унійного духовенства зайняло православне. Це були здебільшого ті священики, які полишили унію й перейшли на православ’я, підтримуване владою. Разом з тим у більшості парафій право посідання церковних фондів переходить до православного кліру. Як бачимо з публікованих тут документів, обставини з фондушем парпурівської церкви Св. Покрови склалися по іншому: не тільки будівлі, але й земельні посілості залишилися за унійним духовенством. Таким чином практика суспільних відносин тривалий час ще зберігає свою тяглість з попередньою епохою. Вона виявляється і в тому, що в краї продовжує зберігатися правовий лад і права культура попередньої доби, а панівне становище в місцевій

адміністрації займає польська і місцева сполонізована шляхта, що тримається польської мови у веденні документації.

Перший документ – типовий акт візитації скромної церкви Св. Покрови, збудованої 1752 р. коштом фундаторки Магдалени з Косаковських Лабенської, рогатинської старостини¹. Фундаторка надала церкві поля на 15 плугів (по 5 плугів у кожній руці), сіножаті на 10 косарів, сад, пасічисько й вільний вруб у тамтешні ліси на опалювання й будівництво та звільнення від усіляких данин, десятин, чиншів і складчин. В самому ерекційному акті вказується як на тодішні орієнтири межування церковних земель з сусідніми володіннями парпуровецьких селян («rólmi robozemi»). Примітно, що документ називає церкву “русько-католицькою”, вказуючи тим самим на її національні ознаки. Саме русинами на той час ідентифікували себе мешканці Правобережної України, зокрема й парпурівчани*.

Акт візитації зазначає, що «Paroch przy cerkwi Parpurowieckiej w. x. Stefan Ianowicki zaszczycony prawem prezenty wraz z erekcyą od wñey Magdaleny Labęckiej, starosciny rohatyńskiej, pod rokiem 1751». Його було висвячено й призначено на цю парафію холмським унійним єпископом Феліціаном Володковичем у Райгородку 22 січня 1752 р. 18 вересня 1778 р. право презенту на помічника священика парафії одержав син панотця Стефана Теодор (Федір). Теодор Яновицький одержав священицькі сакри 7 вересня 1780 р. від єпископа Гедона Дашковича-Горбацького в Пінську й від того часу заступав свого батька на парафії².

18 вересня 1779 р. парпуровецький парох Стефан Яновицький записав вікаріят при своїй церкві Покрови Богородиці шляхетному Теодорові Яновицькому з правом користуватися половиною церковних доходів і угідь³. 9 травня 1780 р. Теодор Яновицький вписав до актової книги Вінницького гродського суду (під № 209) презенту, видану йому на коад’юторію при церкві

¹ Кам’янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, книга СТП-234 “Генеральна візитація Вінницького та Вороновицького деканатів 1790 р.”, арк. 75.

* Під час проведення слідства щодо належності спірних земель між селами Парпурівці й Лукою-Мелешківською 31.03.1786 свідки з боку с. Парпурівців Василь Лебчак, Григорій Базалицький, Василь Похла, Павло Діденко, Микола Базалицький, Пилип, Стецько Кіндратів зять, Дем’ян Процюк, приймаючи присягу, назвалися русинами (Державний архів Вінницької області [3, 1416-1423 зв.]

² Кам’янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, книга СТП-234 “Генеральна візитація Вінницького та Вороновицького деканатів 1790 р.”, арк. 76.

³ Материали для истории унии в бывшем Брацлавском воеводстве во второй половине XVIII века // Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета. – Вып. 5. – Каменец-Подольск, 1890–1891. – С. 82.

Покрови Богородиці в с. Парпурівцях колятором тієї таки церкви прикордонним суддею і межовим комірником Брацлавського воеводства Романом із Яксів-Гридзич Биковським. Колятор просив у презенті єпископа і адміністратора Київської митрополії Гедеона Георгія Дашковича Горбацького посвятити в священницький сан рекомендованого ним кандидата на духовні посади Феодора Яновицького, який був проєккзаменованим брацлавським офіціалом Георгієм Трохлинським, котрий визнав його у поданому при цьому документі підготовленим для пастирського служіння. Колятор просив призначити його коад'ютом при його старому й хворому батькові, парпуровецькому парохіві Стефанові Яновицькому⁴.

У нашому розпорядженні є відомість, укладена на родину настоятеля Парпуровецької церкви під час ревізії населення 1795 р., першого повного перепису населення, проведеного на Правобережній Україні. Як виявилось, на той час за парпуровецькою парафією, уже православною, наглядав не хто інший, як син того ж Стефана Яновицького Максим⁵. На відміну від батька і двох братів, він приєднався до московського синодального православ'я і був призначений обслуговувати парпуровецьку парафію після усунення з місця попереднього настоятеля, тобто його батька. Переведення церкви з унії на православ'я відбулося 1794 р.⁶ Однак Максима Яновицького настоятелем церкви не було затверджено. У 1797 р. парпуровецьким попом значиться уже Матвій Лашевський, син священника церкви сусіднього села Луки-Мелешківської⁷. За даними Камерального топографічного опису Вінницького повіту 1799 р. на той час у Парпурівцях був один двір православного духовенства (мешкав 1 чоловік) і один двір уніатського безмісного духовенства (мешкало 8 чоловіків і 3 жінки)⁸. Проаналізувавши сповідні списки цер-

ков Вінницького повіту за 1802 р., ми встановили, що Максима Яновицького було призначено настоятелем на парафію соборної церкви Архистратига Христового Михаїла с. Василівки Вінницького повіту. Виявилось також, що у Стефана Яновицького був ще один син – Симеон, молодший від Максима на 2 роки, який також приєднався до московського синодального православ'я. У 1802 р. він значиться парафіяльним священником церкви Святого Димитрія с. Стадницьі Вінницького повіту⁹.

Другий документ фіксує перебіг слідства, проведеного в Парпурівцях на початку 1819 р. членом Нижнього земського суду Вінницького повіту стосовно посілостей панотця Федора Яновицького, що склалися з будинку і ґрунтів. Були опитані як свідки селяни з Парпурівців та сусідніх сіл Хижинців і Сокиринців. В акті слідства засвідчено показання селян про те, що «ще за існування Польського володіння уніатського священника Федора Яницького батько Стефан, перебуваючи при церкві Покрови Пресвятої Богородиці на тому ґрунті, що нині Федір Яницький має у володінні, перебував до кінця життя, а по смерті його уже син Федір на тому-таки перебуває». Свідки вказали, що Федір Яновицький, «не побажавши прийняти благочестя (тобто, не бажаючи перейти на православ'я. – *упор*) залишився при унії і до цього часу живе на церковному ґрунті й належною землею з сіножатями до церкви в трьох руках володіє». Православний священник Стефан Гарасевич, призначений до парафії з 1805 р., «перебуваючи при парафії ... донині при його часі з того церковного ґрунту, яким володів Яновицький, ані найменшої частини не одержував»¹⁰.

Священик Федір Яновицький на запит комісії показав, що з 1795 року після «встановлення благочестя церкви Покрови Пресвятої Богородиці і наданими до неї ґрунтами орними і сіно-

⁴ Там само. – С. 94.

⁵ Державний архів Хмельницької області (ДАХМО), ф. 315 (Подільська православна духовна консисторія), оп. 1, спр. 6666, арк. 125–125 зв.

⁶ ДАХМО, ф. 115 (Подільська губерньська креслярня), оп. 2, спр. 5 (Камеральний топографічний опис Вінницького повіту 1799 р.), арк. 83.

⁷ Державний архів Вінницької області (ДАВіО), ф. 799, оп. 1, спр. 5-а (Метрична книга церков Вінницького повіту за 1797 р.), арк. 92.

⁸ ДАХМО, ф. 115, оп. 2, спр. 5, арк. 83 зв.

⁹ Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, книга СТП-234 "Генеральна візитація Вінницького та Вороновицького деканатів 1790 р.", арк. 569, 787.

¹⁰ ДАВіО. Ф. 480 (Вінницький повітовий земський суд), оп. 1, спр. 54, арк. 29 – 31.

косами по п'яти днів у руку я до цього часу володів з дозволу поміщика хорунжого Романа Биковського з умовою недільних і святкових днів бути в селі Зарванцях на Богослужінні, що мною до смерті його й виконувано»*. Панотець зазначає, що від нього вимагали віддати цю землю (імовірноше всього, православне духовенство), «але я, не вважаючи таку за церковну, а власною, за труди мої заслуженою, не віддав» і використовував урожай з неї для своїх потреб.

Документ фіксує, що 27 липня 1813 р. православний священик Стефан Герасевич і унійний Федір Яновицький уклали добровільну угоду про те, що «з церковного ґрунту в руку посіяного озимого хліба зобов'язуємося Яновицький Герасевичу після зняття дати в снопах жита п'ять кіп», і після чого не матимуть один до одного жодної претензії. Прикметно, що цю угоду було укладено при свідках, їй було надано офіційного характеру записом до земських книг Вінницького повіту¹¹. Це вказує на боротьбу за маєток, яку вели старий унійний священик Федір Яновицький і православний священик. Підтвердження цього знаходимо і в заповіті, укладеному панотцем Федором Яновицьким 29 жовтня 1824 р., де окремо називаються землі, виділені колись Лабенською «в рахунок фондушу церкви Парпуровецької» і введені у господарський обіг о. Стефаном Яновицьким, який «власною працею і вкладеним від себе коштом, викорчувавши упоравив». Імовірно добровільна угода від 27 липня 1813 р. постала після того, як саме цю частину «власним коштом управлену» було «на користь православного пароха відібрано», так само як ставок під городом і левади з боку сіл Луки і Майдана відійшли до православного пароха¹². Імовірно, що ця поступливість дала підставу Федорові Яновицькому закріпити свої претензії на церковні землі й трактувати їх як свою власність.

Проте після смерті о. Стефана Герасевича його син о. Іван (Ян) Герасевич (Герасевич) за підтримки повітового благочинного о. Ковердинського відновив претензії на посілості Яновицьких у Парпурівцях. Перебіг конфлікту, правові колізії й мотиваційні моделі позиціонування

сторін у ньому та вплив нових політичних відносин, передовсім у царині церковної політики, розкриває заява унійного панотця Теодора Яновицького від 24 січня 1824 р., вписана до земських актів Вінницького повіту. Цією заявою скаржник створив правні підстави для судового позову проти православного пароха Соловіївської й Парпуровецької церков о. Івана Герасевича, який претендував на будинок о. Т. Яновицького. Модель поведінки о. Герасевича впливала з його позиції як представника панівної в Російській імперії Православної церкви, до якої після загарбання Правобережної України перейшла більшість унійних парафій, у тому числі й Парпуровецька. Мешкаючи в сусідній Соловіївці й маючи там будинок і парафіяльні землі, він претендував і на будинок та землі при Парпуровецькій церкві, які віддавна належали будівничому цього храму о. Стефанові Яновицькому. Мотивація претензії о. І. Герасевича та повітового благочинного о. Ковердинського, а слідом за цим і Кам'янецької православної губернської консисторії будувалася на тому, що втративши парафію у зв'язку «преисточением» унійної Парпуровецької церкви на православну, о. Теодор Яновицький втрачав права і на будинок та майно, що становили церковний фондуш.

Мотивація оборони о. Теодора Яновицького базувалася, по-перше, на тому, що його батько, о. Стефан Яновицький, ще 50–60-ті рр. XVIII ст. власним коштом побудував будинок і господарські споруди, розорював землі у пустошах і впроваджував їх у господарський обіг з дозволу посідачів Парпуровецького староства, а також нібито придбав дві левади у приватну власність (хоча документів про це й не було представлено). Ця апеляція посилюється наголошенням того, що й церква в Парпурівцях була збудована й облаштована переважно коштом і стараннями о. Стефана Яновицького, його ж зусиллями була збільшена осада в с. Парпурівцях. Інший суттєвий момент аргументації о. Теодора Яновицького пов'язаний з тим, що Яновицькі як шляхтичі користувалися привілеями, наданими шляхті урядом Катерини II, а передовсім – недоторканністю шляхетської

* Після позбавлення парафії в с. Парпурівцях о. Федір Яновицький періодично відправляв треби у Вінницькому парафіяльному костелі при домініканському монастирі як священик греко-унійного визнання (ritus graeco uniti). Там же правив службу його брат Никифор. Вони хрестили дітей католиків винятково з сіл південної частини Вінницького католицького деканату: Парпурівців, Майдана-Чапельського, Соловіївки, Цвіжина, Луки-Мелешківської, Яришівки. [8, 8, 14, 22, 23, 24 та ин.].

¹¹ ДАВіО, ф. 480, оп. 1, спр. 54, арк. 31.

¹² ДАВіО, ф. 480, оп. 1, спр. 72, арк. 169–171.

власности (хоча, насправді, за ревізією 1795 р. вони були записані представниками безмісного, тобто позбавленого парафій, уніяського духовенства). У цій колізії правовідносин з урахуванням явної зацікавленості повітових чиновників та функціонерів консисторського апарату Православної церкви підтримати одну із сторін конфлікту й відбувається подальше його розв'язання.

1824 року о. Т. Яновицький укладає заповіт про передачу цієї посілості своєму небожеві, братовому синові Петрові Яновицькому. Спробу такого закріплення підтверджує інтромісія про введення згаданого панотця Петра Яновицького у володіння заповіданих йому Теодором Яновицьким двором, будівлями, садом і левадами¹³. У 1825 р. під час проведення слідства у справі про спірні землі між селами Парпурівцями і Лукою-Мелешківською власник останнього села Калясанти Загурський доводив, що левада і ставок у верховині Гапонової долини, які посідає панотець Федір Яновицький, були надані йому Загурським у тимчасове володіння за те, що він відправляв службу в каплиці при його дворі. Однак Яновицький спростував таке твердження, доводячи, що зазначену леваду його батько купив ще 1752 р. у парпурівського мешканця Гаврила

Москаля. Службу в каплиці при будинковій матері К. Загурського він дійсно відправляв разом із братом (Никифором), але не за користування землею, а за гроші¹⁴. Зі сказаного можемо зробити висновок, що відстояти власний масток у протистоянні з православним священиком Т. Яновицькому вдалося завдяки тому, що в акті візиту 1790 р. була вказівка на облаштування церковного маєтку власним коштом С. Яновицького, а також на придбання ним земель через купівлю. Не менш важливою була й підтримка державця Шкуриницького староства Романа Биковського, який мав поважне становище серед шляхти Вінницького повіту. Проте ця перемога була тимчасовою, бо у відомості докладного обчислення угідь скарбового села Парпуровець, складеної під час проведення люстрації цілого скарбового маєтку у 1847 р. вказано землі економії, селянські землі і церковні, а інші власники не вказуються, окрім, хіба що 0.23 дес. земель “у посторонніх”¹⁵. Обставини втрати Яновицькими земель, оформлених за ними заповітом 1824 р. та актом інтромісії, які ми подаємо в нашій підбірці, будуть з'ясовані в наступних дослідженнях.

*Арсен Зінченко (м. Київ),
Олесь Петренко (м. Вінниця)*

№ 1

Акт генеральної візиту Парпуровецької церкви Покрови Божої Матері Вінницького деканату Брацлавського крилосу Київської унійної митрополії

26 березня 1790 р.

Wieś Parpurowce

Wizyta generalna cerkwi Parpurowieckiej w tytule Protekcji Matki Najświętszey dziedzictwie w[ielmoż]nego Romana Bykowskiego, sędziego pogranicznego, w starostwie Ro[g]atyńskim¹⁶ zostaiącey, pod rokiem tysiąc siedmset dziewięćdziesiątym, dnia 26stego m[iesi]a[ca] marca po mszy ś[wię]tey, kazaniu i supplikacyach, w przytomności mieszkańców parpurowieckich odprawiona.

Cerkiew parochialna rusko katolicka Parpurowiecka z drzewa dębowego oprawnego, o trzech zwyczajnych podziałach, kopułach, i krzyżach żelaznych z akkomodowaniem opasaniem, i kruchtą w czele drzwi od zachodu będącą, gątą nową ukryta, tarcicami, gdzie potrzeb wymaga, oszalowana. Z tego iednak ukrycia gątowego opasanie wyraźnie opadać zaczęło, reparacyi nagle potrzebuie. Pod rządu iaśniewielmożnego Floriana Hrebnickiego, metropolity *praevia facultate* roku

1751 m[iesi]a[ca] października, iak świadczy napis, w odzwierkach zostawiony, na mieyscu przyzwoitym między dwoma dołami, w bliskości iednak pomieszkań życielów parpurowieckich, szczególniey x. parocha mieszkalnego domu na południe sytuowanego, gdzie żadney przed tym do niniejszey cerkwi nie było, z zwykłemi ceremoniami założona; po ukączoney budowle dosyć sporey 1752 roku dnia 1 m[iesi]a[ca] października przez i. x. Arzeia Rodzańskiego, dziekana

¹³ ДАВіО, ф. 480, оп. 1, спр. 72, арк. 197–197 зв.

¹⁴ Петренко О.С. Лука-Мелешківська: нариси історії села. – Вінниця: «Універсум - Вінниця», 1999. – С. 61.

¹⁵ ДАВіО, Ф. 490 (Подільське губернське управління державних маєтностей Міністерства державних маєтностей), оп. 29, спр. 523, арк. 1–2 зв.

¹⁶ Помилка візитатора, очевидно, зроблена з огляду на титул фундаторки церкви Лабенцької, насправді село входило до складу Шкуриницького староства (Вінницький повіт).

wtedy winnickiego, poświęcona, czego dowodem zaświadczenie bywszego dziekana winnickiego i. x. Bazyliego Zabłockiego, 1765 roku dnia 18 m[iesią]ca grudnia pisane, produkowane stanęło. U tey cerkwi drzwi od zachodu szczególne z deszczek dębowych, na trzech zawiasach żelaznych, zamkiem wewnętrznym umocowane, drugie drzwi przy kruchcie równie dębowe na dwóch zawiasach niewielkich przy klamce zewnętrzney, na skobel do kłódki urządzoney. Podłoga z tarcic dębowych na wzdłuż prosto ułożona, szynalami żelaznymi przybita, taż podłoga *in presbyterio* zbyt nachilona, w trzecim podziale czyli babinu przez część większą strupieszala. Okien wszystkich cztery przy kratkach żelaznych, wyższych okienek dwie.

Imo. Cyborium, ręką snycerską wystawione, fan-gultowo z obrazem koronacyi Matki Najsświętszey przy zasuwie konaiącego Zbawiciela Pana, (*apk. 75*) na płutnie malowany wspaniałe; gdzie *Sanctissimum* przy drzwiczkach zamczystych w puszcze szczupłej srebrno złożoney, na korporale przyzwoitym umieszczoną. Mensa kwadratowa drewniana, ręką stolarską wokoło deszkami obłożona, *sine ullo* antepedio tuwalniami dwoma po wierzchu ciężką trzecią ukryta, iakożkolwiek ochędożna. Żertownik sposobem pułki urobiony. Obraz na tym Zbawiciela Pana ewcharystyczny, staro malowany, wyż niż którego obraz Matki Najswiętszey dawnego malowania. Majestat o szczegółowych carskich drzwiach grubo wyrznięty, staro malowany, spelży, zczerniał, połuszczony; w czele którego ołtarzyków przy scianach pobocznych Matki Najswiętszey Opieki pierwszy, drugi S^o Mikołaja Cudotwórcy, uczciwie wyrzniętych i pomalowanych na których przy położeniu antemissów mszy ss odprawuią się.

Naczynia święte, ubiór kapłański

2do. Antemiss z zakonserwowanymi SS. Pańskich relikwiami s. p. iaśniewielmożnego Floriana Hrebnickiego, metropolity, 1751 roku poświęcony, dotąd na mienie leży nieskazitelny. Kielich z patyną, gwiazdą i łyżeczką, puszka, iako wyżey, srebrne, marcypanowo złożone. Przy Ewangelii srebra sztuk 20. Naczynie *pro oleis sacris* cynowe. Trybularz srebrny próby nayniższey. Trybularz mosiężny drugi. Koralików przy obrazie Matki Najswiętszey sznurków 8. Aparatów cztery. Pierwszy na dnie zielonym z kolumną pomarańczową, adamaszkowy. Drugi na dnie grodetorowym z kolumną czerwoną, adamaszkowy. Trzeci żałobny adamaszkowy, galąnem szychu weneckiego wokoło kolumny obłożony, czwarty atlasowy żółty, wyraźnie przeszarżały, wysz napisane trzy ornaty maią swoje rekwizyta. Firanek iedwabnych gatunku i koloru różnego siedm, przy obrazie Matki Najswiętszey kitayczana spelża. Chorągiew rużowa kitayczana spelża, sznurkiem iedwabnym grubym obłożona.

Alb sztuk sześć, z tych iedna iedwabiem dartym koloru różnego na płutnie trzyćwierciołkciowym aftowana, dołem obłożona, *valoris* rubli 6. Cerkiewna. Reszta bielą i zapołączą wdole wyszywanę. Pasków, iedwabny i z bieli urobiony, dwa. Krzyż processjonalny na drzewie malowany. Bielizny różney sztuk sześć.

Księgi ołtarzowe i chorowe

3tio. Ewangelia na mienie pod srebro oprawna, *in folio*. Mszał *in folio*. Czasłowiec, Psalterz *in 4to*, Trebnik *in quarto*, troie Nabożeństwa. Słowo do narodu druku poczaiow[skiego]. Ewangelia druga. Oktoich *in folio* lwowskie. Tryfoligion. Tryodyony obydwu, Apostoł *in folio* zagranicznego druku. (*apk. 75 38.*)

Prawa i dokumenta, fundusz wspieraiące

4to. Cerkiew Parpurowiecka przy założeniu swoim początkowie opatrzona funduszem od należytych patronów w[ielmoż]ney Magdaleny z Kosakowskich Łabęskiej, Kiszyńskiej, Rohatyńskiej *ettt.* starosciny, którego to prawa, pod rokiem 1751 dnia 18 m[iesią]ca lipca cerkwi parpurowieckiey aplikowanego, w Akcie gñney wizyty przez x. Teodora Ianowickiego, pomocnika, w oryginale swoim produkowanego, ten iest co do słowa wyraż:

„Magdalena z Kosakowskich Łabęska, Kiszyńska, Rohatyńska *ettt.* starościna.

Iaśnie wielmożnemu nayprzewielebnieyszemu immę xiedzu Leonowi Szeptyckiemu, lwowskiemu, halickiemu i Kamieńca Podolskiego biskupowi, mieleckiemu opatowi wmm panu dobrodziejowi, uniżając uniżoną oświadcząc weneracyą, donoszę, iż, ponieważ z dawien we wsi, Parpurowce nazwaney, w województwie Braclawskim leżacey, cerkwi nie bywało, więc pretędując aby chwała Boska za dobrodzieystwa Iego nieustaiąca była, umyśliłam w tey że wsi cerkiew wybudować kazać pod tytułem Najswiętszey Panny Łaskawey *alias* Pokrowy Ś[wię]tey, która to cerkiew ś[wię]ta, żeby tym prętszy w wystawieniu wzięła skutek, maiąc sobie zaleconego pobożnością cnot, trzeźwością i do stanu kapłańskiego zdolnością, uczciwego Stefana Ianowickiego, tego ż samego i[aśnie]w[iel]m[ożnego] m[i]łościwego Pana według prawa mego prezentuię, uniżenie upraszając aby go i[aśnie]w[ielmoż]ny Pan dobrodziej do pomienioney cerkwi ś[więtey] ordynować i poświęconego instytuować raczył. Żeby zaś przy tey cerkwi ś[więtey] kapłan miał sufficyencyą, takową zapisuię erekcyą. Pola we trzech rękach na dni *alias* na pługów piętnaście, toiest żeby w każdej ręce na pługów pięć było. Sianożęc na kossarzów dziesięciu, a ta sianożęc leżąca od Sołowiiowki, iak maydan bywał, tudzież ogród i podpasiecze wydzielić, tak teraznieyszemu prezentowanemu, iako i po nim następuiącym duchownym na-

leżyć powinny. Tego z samego Stefana Ianowickiego do tej cerkwi ś[więtej] od i[aśnie]w[ielmoż]nego Pana ordynowanego i instytuowanego przy specyfikowanym polu i sianożęci, tudzież wydzielonym ogrodzie i podpasieczu, oraz przy wszelkich wolnościach i prerogatywach, stanowi duchownemu służących, konserwować z sukcesorami memi przyrzekam (i iak Bóg dopomoże, grunta od sąsiadów, które niesłusznie od tej wsi moiej trzymają, poodbierać, deklaruję więcej duchownemu do erekcyi przyczynić), uwalniając tak terażniejszego prezentowanego, iako i po niem następujących duchownych od wszelkich danin, czynszów, dziesięcin wszelkich, pszczelney, tudzież od składek dworskich i gromadzkich i innych, iakim kolwiek imieniem nazwanych ciężarów, pozwalając onemu w lasach tamtecznych wolny wrąb tak na opał, (*apk. 75-a*) iako na budowlą, ile teraz nowo ze wszystkim budować się ma. Którą tą przętę i w niej wyrażoną erekcyą dla lepszej wiary, wagi i pewności przy zwykłej pieczęci ręką moją podpisuję. Dnia 18 iulie 1751 anno w zamku Rohatyńskim. Magdalena Łabęcka, s. r. m.p.p. L. S. s[tarościna] r[ohatyńska] m[anu] p[ro]p[ria]. L[ocus] s[igilli]. U tego prawa pieczęć na laku czerwonym wyciśnioną”. Po zaindukowaniu produkowanego prawa, stanowszy osobiście pobożni cerkwi parpurowieckiej mieszkańce i parochianie, w wieku sędziwym będący, rzeczy dobrze wiadomi, pytani wyznali i sumiennie przyświadczyli. 1mo. Iż dla szczupłości gruntów, a blizkich prawie przez górę wsiów więcej nie było, i bydź nie może gruntów poświętnych rozszerzenia. 2do. Iż grónta cerkwi tutejszey parpurowieckiej, iakie były w początku cerkwi incorporowane, te i dziś bez uszczuplenia i odmienności do kapłana należą. 3tio. A chociaż w prawie erekcyi ieść wymieniona deklaracya powiększenia gruntów tych wszelako i dzieńka nie przyczyniono. 4to. Grónta owe cerkiewne leżą w tech iako niżey mieyscach i miedzach. W pierwszey ręce leży pole cerkiewne między drogami, zaczyna się od drogi, ze wsi w pole idącey, przypiera do Rudy, obok pól nawzdłuż po prawey stronie roboczego Stecia Kondratenka, lewey Dorosza Bazaliczuka dni trzy, w drugim mieyscu między drogami a pólmi roboczemi Hryhora Bazalickiego i Iwana Boraczuka dni pięć. W drugiey ręce od drogi, ze wsi w pole idącey, przy polu roboczego Iwana Braczuka dni dwa, w drugim mieyscu od tej że drogi do niwy Semena Boraczuka obok pól Olexy Ruszczęka i Pawła Didenka dni trzy. W trzeciey ręce od lasu Maydańskiego wychodzi staiami na pole Atanasa Bazalickiego o miedzę tego z Bazalickiego z iedney strony, drugiey lasem graniczy dni trzy, w drugim mieyscu od granicy Solowijowskiej do pola Pawła Didenka między polami Petra Guluka i Filipa Kindratenka dni dwa. Sianożęc cerkiewna leży przy

rzeczcze Czapła zwaney, przypiera do granicy Winnickiej i sianożęci Solowijowskiej cerkwi, w lesie Maydańskim sytuowana, ogrodzona wokoło chrustem, wystarcaiąca trawy na kosarzów dziesięć. Pasieczysko przy granicy Łuczańskiej, mające drzewa różnego czereszniowego sztuk kilka, trawa na kopic pięć. *Notandum*. Podług erekcyi opisów niema. Cerkiew parpurowiecka na kossarzów dziesięciu sianożęci i tyleż, ani więcej od początku swego oznaczoney miała.

Plac plebalny ieden leży między cerkwią od północy, stawkiem cerkiewnym południa i wschodu obeysciami roboczych Matia Boraczuka i Dorosza Bazalickiego, a tego będzie długości łokci 260, szerokości łokci 140. Na tem placu stoią mieszkalne rezydencye o dwóch izbach, sieniach, z drzewa oprawnego w zamki budowane, po krokwiach i łątach snopkami uszyte. (*apk. 75-a 3b.*) Szpichlerz w podwórzu naprzeciw budynku, drzewem czarnego lasu oprawnym aż do usklepienia, w zamki budowany, dzwi na biegunie, kuną przybite, snopkami uszyty. Staynia, mało co odstąpiwszy od szpichlerza, równie z drzewa budowana snopkami uszyta. Stodółka w pośród ogrodu ku południowi prostego budowania, równie chlewy, szopy, obory, przez część chrustem, przez drugą częstokołem ogrodzonę. Całe te pomieszkanie z wyż napisanym zabudowaniem groszem i starannością w. x. Stefana Ianowickiego, *ad praesens* parocha parpurowieckiego, z sadkiem niżey rezydencyi okazałym zafundowany. Stawek cerkiewno kapłański, patrząc od dzwonicy, ku zachodowi przy tym że kapłańskim obeysciu od założenia cerkwi w posag czyli używanie nadany.

Paroch i ministrowie cerkiewni

5to. Paroch przy cerkwi Parpurowieckiej w. x. Stefan Ianowicki, zaszczycony prawem prezenty wraz z erekcyą od w[elmoż]ney Magdaleny Łabęckiej, starościny rohatyńskiej, pod rokiem 1751 dnia 18 m[iesi]ca lipca w Rohatynie, ordynowany na stopnie kapłaństwa powagą sp. iaśnie w[elmoż]nego Feliciana Wołodkowicza, biskupa pód ów czas Chełmskiego, 1752 roku dnia 22 m[iesi]ca stycznia w Raygrodku wraz i instytuowany, przyioł w pomocnictwo naturalnego syna w. x. Teodor[a] Ianowicki[ego] *praevia resignatione ubi de jure circa annu 1778 die 18 septembri Winnicae subscripta*, który to przyięty za pomocnika odebrał prawo prezenty od w[elmoż]nego Romana Bykowskiego, sędziego pogranicznego, sobie w roku 1780 dnia 7 m[iesi]ca stycznia konferowany. Wyświęcony na kapłana przez niegdy sp. iw[elmoż]nego Gedeona Daszkowicza Horbackiego *in provicariatum* do cerkwi i parochii parpurowieckiej 1780 roku dnia 7 września w Pińsku. Minister przy cerkwi parpurowieckiej Ian Zachorecki bierze

solucyi rokowej po gr. 20 miedzianych. Pałamarza regularnego niema. Dzwonica od północy, z drzewa dębowego oprawnego w zamki należycie po umiarkowaniu na trzy kondygnacye albo załomy wybudowana, gątą ukryta, tarciami iednak nie obszalowana, strupieszaniu od zalewów dżdżystych podpadaiaąca, na tey dzwonów sześć, pierwszy ok 122 przez gromadę kupiony, drugi 44, trzeci 19, reszta mniej ważą.

Cmentarz szerokości i długości mierney przy cerkwi, dębowym i czarnego lasu drzewem rzniętym czyli forsztami z daszkiem z tarcie zrządzonym, w słupy dębowe zarzucony, bez zaporów stojący.

Prowizorowie i summa cerkiewna

6to. Prowizorów przy cerkwi parpurowieckiey osób dziesięć, swic processjonalnych (арк. 76) iedynaście, stawniki zwanych sześć, na ołtarzu świeć dwie. Pasięki pni siedm. Pieniędzy w gotowiznie złt. poll. 56 gr. 15 na długach pieniędzy ci ż prowizorowie niemaia.

Osiadłości parochian rusko katolickich chałup 32, to iest w Parpurowcach 24, na Maydanie 8.

Dekret poprawy

Pod akt wizyty generalney ninieyszey, kiedy z wyznań świadków, a mieszkańców parpurowieckich, oblicznie stawaiących, rzeczy dobrze wiadomych, ściśle na wszelkie okoliczności examinowanych, oczywiście pokazało, iż w. x. Teodor Ianowicki, w pomocnistwo oycu swemu, aktualnemu cerkwi parpurowieckiey parochowi Stefanowi Ianowickiemu, roku 1780 dnia 21 m[eisiał]ca czerwca w Pińsku ordynowany, przez lat 10 od czasu wyświęcenia zastępuiać mieysce parocha, w zarządzaniu owczarnią Chrystusową czuły, odprawowaniu nabożeństwa pilny, nauczaniu Pacierza, katechizmu nie ospały, około świątnicy Pańskiey staranny, przy ołtarzu y ubiorze kapłańskim ochędożny bydź się okazał pasterz. W takich przeto każdego pasterza zdobiących czynnościach do dni życia naydywać owszem w chwalebniejsze pomnażaiąc się, słodko i bez narzekania iarzme Chrystusowe dzwigać, zostawioną w dozór od mieysca x. parocha acz maleńką pastwę przez częste Bożych i cerkiewnych przykazań artykułów wiary ś., koniecznością do zbawienia potrzebnych, tłumaczenie gorące kochanie Boga i bliźniego pobudki, na drogę zbawienia sprowadzać i przepisany Synodu Zamoyskiego zarządzeniem w każdej okoliczności w wydarzonych przypadkach powodować się, tego ż x. Teodora Ianowickiego, rygor prawa, w swey mocy zachowałszy, naysilniey obowiążał. A że wymieniony pomocnik x. Teodor Ianowicki, chociaż niedawno wyordynowany, na pytanie z teologii moralney (więcey znać bawiać się gospodarowaniem niżeli książką) odpowiedzić nie umiał, owóż na skutek ducha pilności nabycia, mszy

ss. z panachidą, śpiewanych za dusze s.p. iwnych Feliciana, Leona i Iasona, metropolitów, iako też własnego konsekrateora i. wnego Gedeona Horbackiego, biskupa pińskiego, metropolii Kijowskiey koadjutora, cztery w cerkwi parpurowieckiey odprawić, pilnieyszym otdąd w czytaniu kazusów naydywać się, pod wylizeniem grzywien trzydziestu, zawieszeniem sprawowania urzędu kapłańskiego przykazał. Po-bożni mieszkańce a razem prowizorowie parpurowieccy, iżby cerkiew bez uwleki wiosny zbliżaiącey się po odrzuceniu mniej potrzebnego opasania, równie dzwonnice dosyć wspaniałą (арк. 76 зв.) tarcie oszalowaniem, zewnętrznie, iak przyzwoi oporzadzil-szy, forty u cmentarza z zaporami podawali, antepedium w czele mensy przy słodkim Imenia Iezus, iako też wkoło całej oszalowaniu baldachim zwyż cyboryi, lichtarzów cynowych parę okazałych, żertownik z trzema szufladami, do umieszczenia cerkiewnych sprzętów zdatnemi, pieczek w ołtarzu końcem bezpieczności ognia, magestat rozumnego magistra ręką wystawili, prawem Bożym i cerkiewnym powodowali się, zarządzali, w dnie uroczyste z żonami i dziećmi na nabożeństwa nie leniwie śpieszyli, w iarmarki bez wysłuchania liturgii świętey nie wyiażdżali, pod ścisłą w dzień ostateczny Sędziemu Bogu odpowiedzią nagroził, postanowił dekretu ninieyszego mocą. (арк. 77)

Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник, книга СТП-234 "Генеральна візитація Вінницького та Вороновицького деканатів 1790 р.", арк. 75-77. Оригінал.

Переклад з польської

Село Парпурівці

[иншим почерком: № 23]

Генеральна візита

Парпуровецької церкви в ім'я Покрови Божої Матері дідицтва в[ельмож]ного Романа Биковського, межового судді, розташованої в Рогатинському старостві, в році 1790 дня 26 м[іся]ця березня після відправи Святої літургії, проповіді і благальних молитов, в присутності парпурівських мешканців здійснена.

Парпуровецька парохіяльна русько-католицька церква зі струганого дубового дерева, з трьох звичайних частин, куполами і залізними хрестами, з прилаштованим опасанням, притвором, спереду дверей розташованим із заходу, гонтом новим покрита, дошками, де є потреба, обшальована. З того, однак, гонтового покриття опасання вочевидь почало опадати, потребує негайної поправи. За управління ясновельможного Флоріяна Гребницького, митрополита, за попереднім дозволом року

1751 м[іся]ця жовтня (як свідчить залишений на одвірку напис) на місці відповідному між двома схилами, де ніякої перед тим до нинішньої церкви не було, із звичними обрядами закладена поблизу, однак, помешкань парпуровецьких жителів, зокрема о. пароха житлового будинку, на південь розташованого. Після закінчення досить швидкого будівництва 1752 року дня 18 м[іся]ця жовтня й[ого милістю] о. Андреем Родзаньським, тоді вінницьким деканом, освячена, доказом чого є зроблене колишнім вінницьким деканом й[ого] м[илістю] о. Васи́лем Заблоцьким засвідчення, написане 1765 року дня 18 м[іся]ця грудня. В тій церкві двері з заходу особливі, з дубових дощок на трьох залізних завісах, обладнані внутрішнім замком, другі двері при притворі так само дубові на двох невеликих завісах, зовні з клямкою, прилаштованою на скобель до колодки. Підлога з дубових дощок, уздовж просто укладена, шиналями залізними прибита. Та ж підлога у *вівтарі* занадто похила, в третій кліті або ж бабинці, у більшій частині струпішала. Всіх вікон чотири з ґратами залізними, горішніх віконць двос.

І-ше. Кивот, рукою сніцарською поставлений, золота бляшка з образом коронації Матері Божої при заслінці вмираючого Спасителя (*арк. 75*) Господа, на полотні прекрасно змальованим, де *Найсвятіші тайни* за дверцятами із замком у невеличкій срібно золоченій дарохранительниці на корпоралі¹⁷ пристойному покладені. Престіл квадратний дерев'яний, рукою столярською дошками довкола оббитий, без антепедія¹⁸, тувальнями¹⁹ двома, зверху тонкою третьою вкритий, як-небудь прибраний. Жертвеник, зроблений у формі полиці. На ньому євхаристійний образ Спасителя Господа старо мальований, над яким образ Пресвятої Богородиці давнього малювання. Майстат (іконостас) з особливими Царськими воротами, грубо вирізьблений, по-старому мальований облзлий, зчорнілий, полущений, перед яким вівтарчики при бічних стінах: перший Покро-

ви Матері Божої, другий Св. Миколая Чудотворця, старанно вирізьблені й помальовані, на яких при покладенні антими́нсів відправляються Святі Літургії.

Начиння святі й священничий одяг

2-ге. Антимінс із збереженими мощами Господніх Святих с[вітлої] п[ам'яті] ясновельможного Флоріяна Гребницького, митрополита, 1751 року освячений досі на престолі лежить незаплямлений. Чаша з диском, звіздцею і ложечкою, дарохранительниця, вище зазначена, срібні, марципаново²⁰ позолочені. При Євангелії срібла штук 20. Посудина *для Святого Ми́ра* олов'яна. Кадило срібне найнижчої проби. Друге – латунне. Намиста при образі Божої Матері 8 шнурків. Риз чотири. Перша на зеленій основі з помаранчевою колоною, адамашкова. Друга на гродетуровій основі з червоною колоною, адамашкова. Третя жалобна адамашкова, галуном венеційської канітілі²¹ довкола колони гаптована. Четверта атласна жовта, виразно потерта; вище описані три ризи мають свої реквізити. Фіранок шовкових* різних гатунків і кольорів сім, при образі Божої Матері – китайчана вицвіла. Хоругва рожева китайчана вицвіла, шнурком шовковим грубим обкидана.

Стихарів штук шість, з них один шовком дертим кольору різного на полотні у три чверті ліктя гаптований, внизу обкиданий, *ціною* 6 рублів. Церковний. Решта біллю й заповоччю внизу вишита. Пасків – єдвабний і з білого полотна виготовлений – два. Хрест процесійний дерев'яний мальований. Білизни різної штук шість.

Книги вівтарні й хоріві

3-тє. Євангелія на престолі під срібло оправлена *in folio*²². Службник *in folio*, Часословець, Псалтир, *in 4to*²³, Требник *in quarto*, три Молебні чини. “Слово до народу”, почаївського друку. Євангелія друга, Октоїх *in folio* львівський, Трифолой. Тріоді обидві. Апостол *in folio* закордонного друку. (*арк. 75 зв.*)

¹⁷ Корпорал – полотняна скатерка для розкладання на ній літургійного начиння.

¹⁸ Антепедій – передня стіна вівтарної стільниці. Sine ullo антепедія – без будь-якого антепедія.

¹⁹ Тувальня – жалобний рушник.

²⁰ Марципановий належить до т. зв. «літургійних кольорів», тобто таких, що використовуються в церковних шатах. Це колір марципану, білий із холодним, скляним відтінком, бежово-пісочний, золотавий. (Borejszo M. Nazwy kolorów w leksyce odzieżowej (na materiale Słownika ubiorów Ireny Turnau) // *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza.* – 2010. – Т. XVI (XXXVI). – S. 39.)

²¹ Канітіль – тонка металева сплющена нитка для гаптування.

* Шовкових.

²² In folio – розміром у повний аркуш (приблизно 34x21 см).

²³ In quart – розміром у чверть повного аркуша.

Права і документи,

якими підтверджується фондуш

4-те. Парпуровецька церква при своєму початковому заснуванні наділена фондушем від її патронів в[ельмож]ної Магдалени з Косаковських Лабенської, Кішинської, Рогатинської та ин. старостини. І це право під роком 1751 дня 18 м[іся]ця липня церкві Парпуровецькій надане, в Акті генеральної візити о. Теодором Яновицьким, помічником, в оригіналі представлене, такий має дослівний зміст:

„Магдалена з Косаковських Лабенська, Кішинська, Рогатинська та ин. старостина.

Ясновельможному найпривелебнішому Його Милості отцеві Леонові Шептицькому, львівському, галицькому і Кам'янця-Подільського єпископові, мелецькому архимандритові, всемилостивому Панові добродієві, найукліннішу виражаючи повагу, повідомляю, що, оскільки віддавна в селі Парпурівці званому, у Брацлавському воєводстві розташованому, церкви не існувало, а тому, дбаючи, щоби Хвала Господня за Милості Його безперервна була, задумала наказати в тому-таки селі побудувати церкву в ім'я Найсвятішої Діви Милостивої, або ж Покрови С[в]ятої, і щоб та церква с[в]ят[а], тим швидшого у будівництві досягла успіху, маючи собі зарекомендованого побожністю цнот, тверезістю й до стану священничого придатного поважного Стефана Яновицького, його ж самого я[сно]в[ель]м[ожному] м[илостивому] Панові згідно з правом моїм презенту, смиренно прошу, щоб ясновельможний Пан добродій до згаданої церкви с[в]ятої висвятити й посвяченого призначити зволив. А щоб при тій церкві с[в]ятій священник мав достаток, такою ерекцією записую. Поля в трьох руках на днів або ж на плугів п'ятнадцять, тобто щоб у кожній руці на плугів п'ять було. Сіножать на косарів десять, а та сіножать лежить від Соловіївки, як майдан бував, також сад і підпасічисько виділити, [які] як нинішньому презентованому, так і після нього наступним духовним належати повинні. Того ж самого Стефана Яновицького, до тієї церкви с[в]ятої ясновельможним Паном висвяченого і призначеного при детально визначеному полі і сіножаті, також виділеному саду й підпасічиську, а разом з тим при всіляких свободах і прерогативах, що належать станові духовному, зберегти зі спадкоємцями моїми зобов'язуюся (і, як Бог допоможе, повідбирати ґрунти від сусідів, які несправедливо від того села мого [відібрані] утримують, декларую більше духовному [станові. – прим. упоряд.] до ерекції додати), звіль-

няючи, як нинішнього презентованого, так і після нього наступних духовних від усіляких данин, чиншів, десятин всіляких, бджільної, так само, від складчин двірських і громадських, і інших, будь-якою назвою іменованих повинностей, дозволяючи йому в лісах тамтешніх вільний вируб, як (арк. 75-а) на опалювання, так і на будівництво, скільки зараз нового всього будуватися має. І цю презенту, і в ній записану ерекцію для кращої віри, ваги й певности при звичній печатці рукою своєю підписую. Дня 18 липня 1751 року в замку Рогатинському. Магдалена Лабенцька, старостина рогатинська, рукою власною. На тому праві печатка на червоному сургучеві витиснена”. Після вписання представленого права, з'явившись особисто побожні церкви Парпуровецької мешканці і парохіяни, в поважному віці перебуваючі, у справі добре обізнані, запитувані визнали, і сумлінно засвідчили: 1-ше. Що через обмаль ґрунтів, а від близьких, як вище зазначено, сіл більше відібрано не було і бути не може ґрунтів церковних для розширення. 2-ге. Що ґрунти церкви тутешньої Парпуровецької, які були на початку до церкви виділені, ті й тепер без зменшення й змін священникові належать. 3-те. І хоча в праві ерекції є зазначена обіцянка всілякого збільшення тих ґрунтів, але й денька не додано. 4-те. Ті церковні ґрунти лежать в тих, як нижче зазначено, місцях і межах. У першій руці лежить поле церковне між дорогами, починається від дороги з села, що йде в поле, прилягає до струмка, збоку полів поздовж по правому боці селянина Стеця Кондратенка, зліва Дороша Базаличука, днів три, в другому місці між дорогами і полями селян Григора Базалицького і Івана Борачука днів п'ять. В другій руці від дороги, що йде з села в поле, біля поля селянина Івана Б[о]рачука днів два, в другому місці від тієї-таки дороги до ниви Семена Борачука, збоку від полів Олекси Рушченка і Павла Діденка, днів три. В третій руці від лісу Майданського виходить стаями²⁴ на поле Атанаса Базалицького з межею того ж Базалицького, з одного боку, [з] другого – [з] лісом межує днів три, в другому місці від границі Соловіївської до поля Павла Діденка, між полями Петра Гулюка і Філіпа Кіндратенка днів два. Сіножать церковна лежить при річці званій Чапля і прилягає до границі Винницької і сіножати Соловіївської церкви, в лісі Майданському розташована, обгороджена довкола хмизом, має трави на десять косарів. Пасічисько при границі Лучанській має дерева різного черешневого штук кілька, трава на п'ять копиць. *Нотатка.* Згідно з ерекцією, описів немає. Церква

²⁴ Стая геометрична у 18 ст. становила 125 кроків.

Парпуровецька на десять косарів сіножаті і стільки ж, не більше, від початку свого визначеної мала.

Пляц плебанії один лежить між церквою з півночі, ставком церковним з полудня і сходу, обійстями селян Матія Борачука і Дороша Базалицького, а всього буде довжиною ліктів 260, шириною ліктів 140. На тому пляцу стоїть помешкання з двох покоїв, сіней, з тесаного дерева в замки будоване, по кроквах і латах сніпками пошите. (*арк. 75-а зв.*) Шпихлір у подвір'ї навпроти будинку, з тесаного дерева чорного лісу аж до склепіння в замки будований, двері на бігуні, хомутом прибиті; сніпками пошитий. Стайня, мало що відступивши від шпихліра, так само з дерева збудована, сніпками пошита. Стодолка посеред городу на південь простої будови, так само й хліви, шопи, обори, частково хмизом, частково частоколом обгороджені. Все те помешкання з вище описаною забудовою грішми й стараннями в[елебного] о. Стефана Яновицького, *теперішнього* пароха парпуровецького, з садком, розташованим нижче резиденції, влаштоване. Ставок церковно-священничий, дивлячись від дзвіниці, на захід при тому ж священничому обійстю від закладення церкви в посаг, або використання наданий.

Парох і служителі церковні

5-те. Парох при церкві Парпуровецькій в[елебний] о. Стефан Яновицький, удостоєний правом презенту разом з ерекцією від в[ельмож]ної Магдалени Лабенської, Рогатинської старостини, року 1751 дня 18 м[іся]ця липня в Рогатині, висвячений в ієрейський чин світлої пам'яті яснов[ельмож]ним Феліціаном Володковичем, на той час холмським єпископом, 1752 року дня 22 м[іся]ця січня в Райгородку, одночасно й поставлений, прийняв у помічництво рідного сина в[елебного] о. Теодор[а] Яновицьк[ого] за попередньою поступкою, про що згідно з законом у Вінниці вчинено запис 1778 року 18 вересня, котрий прийнятий за помічника відібрав собі право презенту від в[ельмож]ного Романа Биковського, межового судді, в році 1780 дня 4 м[іся]ця січня йому надане. Висвячений на священника покійним с[вітлої] п[ам'яті] я[сно]в[ельможним] Геденом Дашковичем-Горбацьким на вікарія до церкви і парохії Парпуровецької 1780 року дня 7 вересня в Пінську. Дяк при церкві Парпуровецькій Ян Загорецький бере платні річної по грошів 20 мідних.

Паламаря постійного немає. Дзвіниця з півночі, з дерева дубового тесаного в замки належні за співмірністю на три яруси або заломы вибудована, гонтом покрита. Дошками проте не обшальована, струпишанню через заливання дощами піддається. На ній дзвонів шість, перший ок²⁵ 122, громадою куплений, другий 44, третій 19, решта менше важать.

Цвинтар при церкві ширини і довжини середньої, дубовим і чорного лісу деревом пиляним чи обаполами з дашком, з шалівок влаштованим, в стовпи дубові укладений, стоїть без засувів²⁶.

Провізори²⁷ і суми церковні

6-те. Провізорів при Парпуровецькій церкві десять осіб, свіч процесійних (*арк. 76*) одинадцять, ставники званих шість, на вівтарі свічок дві, пасіки пнів сім, грошей готівкою злотих польськ. 56 гр. 15, на позичках грошей ці ж провізори не мають.

Осілості парафіян русько-католицьких халуп 32, тобто в Парпурівцях 24, на Майдані 8.

Декрет поправи²⁸

Під час теперішньої генеральної візитації, коли із зізнань свідків, і мешканців парпуровецьких, які особисто з'явилися, зі справою добре обізнаних, ретельно про різні подробиці розпитаних, явно доведено, що в[елебний] о. Теодор Яновицький на підмогу батькові своєму, чинному пароху Парпуровецької церкви Стефанові Яновицькому, року 1780 дня 21 м[іся]ця червня в Пінську висвячений, упродовж 10 років від часу висвячення заступаючи місце пароха, в управлінні Христовою вівчарнею чуйним, у відправі Служби Божої пильним, навчання Молитви Господньої, катехізму не лінючим, біля храму Господнього стараним, при вівтарі й одязі священничому охайним виявився пастирем В таких діяннях, що кожного пастиря прикрашають, до кінця життя перебувати, похвальне примножуючи, солідко і без нарікання ярмо Христове нести, залишену у нагляд від місця о[тця] пароха, хоча й маленьку паству, через часте Божих і церковних повчань, догматів віри с[вятої], конче для спасіння потрібних, пояснення потреби палкої любови до Бога й ближнього, на шлях спасіння провадити й визначеному Замойським синодом порядком за будь-яких обставин у випадках, керуватися, того ж о[тця] Теодора Яновицького, вимоги права, в своїй силі

²⁵ Око – міра ваги, що приблизно дорівнює 1,2 кг, також міра об'єму хмільних напоїв, що приблизно дорівнює 1 л.

²⁶ Можливо, тут йдеться про ворота.

²⁷ Провізори – члени церковного братства.

²⁸ Тобто настанови на усунення недоліків чи поліпшення стану справ.

зберігши, найміцніше зобов'язав. А що згаданий помічник о. Теодор Яновицький, хоча й недавно висвячений, на питання з теології моральної (більше, напевно, займаючись господарюванням, ніж книжкою) відповісти не вмів, то з метою набуття пильності духу, відправити в Парпуровецькій церкві чотири співані Святі літургії з панахидою, за душі с[вітлої] п[ам'яті] я[сно]в[ельможних] Феліціана, Леона і Ясона, митрополитів, так само й власного посвятителя я[сно]в[ельможного] Гедеона Горбацького, пінського єпископа, коад'ютора Київської митрополії, пильнішому відтепер в читанні казусів* бути, з накладенням [штрафу. – прим. укл.] тридцяти гривень й призупиненням виконання священничих обов'язків, наказав. Побожні мешканці, а разом провізори парпуровецькі, аби церква²⁹, не чекаючи весни, що наближається, скинувши непридатне опанання³⁰, так само дзвіницю досить (арк. 76 зв.) гарну, дощаним обшалюванням зовні як належить влаштувавши, хвіртки біля цвинтаря з засувами поставили, антепедій спереду престолу при солодкому Імені Ісус³¹, а також навколо неї ошалювання балдахіна вище дарохранительниці, ліхтарів олов'яних, яких [лише] пара виявилася, жертovníк з трьома шухлядами, для складання церковного начиння придатними, пічку у вівтарі обов'язково безпечно від вогню, іконостас рукою умілого майстра виставили, праву Божому і церковному підпорядковувалися і [ним] керувалися, у святкові дні з дружинами й дітьми на служби, не лінуючись, поспішали, на ярмарки без слухання Літургії святої не вирушали, під страхом суворой в день останній на Суді Божому відповіді пригрозив, постановив силою цього декрету. (Арк. 77).

№ 2

Впис копії з копії слідства, вчиненого членом Вінницького повітового земського суду Яном Гарліцьким щодо ґрунтів і будівель у селі Парпурівцях, які посідає панотець Яновицький

16 січня 1819 р.

№ 32. Oblata kopij z kopij sledstwa przez członka Sądu niżnego Winni[ckiego] y z duchowney strony odkomenderowanych, względem posiadanego przez x. Janowickiego we wsi Parpurowcach domu y gróntow, na gróncie tey że wsi Parpurowiec wyprowadzonego

Roku tysiąc ósmset dziewiętnastego miesiąca stycznia szesnastego dnia.

Przed aktami ziem[s]kiemi p[owia]tu Winn[ic]kiego y przede mną Janem Garlickim, regentem akt tych że, stawiając się osobiście ur. Ananiasz Berkowski tę kopią z kopij sledstwa przez członka Sądu niżnego winnickiego y z duchownej strony odkomenderowanych względem posiadane go przez xiędza Janowickiego we wsi Parpurowcach domu y gróntow, na gróncie tey że wsi Parpurowiec wyprowadzonego, na papierze ordynaryjnym wypisanego, y na papier stemplowany piędziesiąt kopijkowy przepisane go, dla zapisania w Akta niniejsze ziem[s]kie p[owia]tu Winn[ickiego] poda ł w tej istocie:

Kopija. Klatwennoie Obieszczanie – Ja, ni że imennowanny, obieszczaiu i klenus pred wsemohuszczym Bohom Swiatym, Jego Ewanhiliem i żywotworiaszczym krestom w tom, cze ho menia spraszylat budut, imieiu pokazat samuiu suszczęu prawdu, nie utaiwai a istyny ny dla družby, wraždy, swoystwa, posułow i podarków, w zakluczenije sey moiey klatwy cieľuju słowa i krest Spasitelia moieho. Amiń.

Tysiacza wosimsot trynactiatoho hoda jiunia dwactiat szostoho dnia po sey prisiahi seła Parpurowec żyteli, ni że podpisawszyieś, prisiahali, a imenno: perwy starosta cerkownyi Iwan Procuk (+), wtory Awram Pochuluk (+), treti Tichon Pochiluk (+), czetwerty Hrihoriy Diedenko (+), piaty Wasil Szewczuk (+), szosty Herasim Ciederczuk (+), siomy Jakow Pilipczuk (+), wosmy Afanasiy Buriaczok (+), dewiaty Dorofey Bazilickiy (+), desiaty Petr Monczenko (+), seła Sokirenec: ody natciaty Matwey Mayster (+), dwonaty Jesip Matiejuk (+), trynactiaty Michayło Kudenczuk (+), czoty rnatciaty Nikołay Bibinowskiy (+), seła Chiżyniec: piatnatciaty Taras Martiniuk (+). K sey prisiahi priwodil winnickoy czasti deputat swiaszczennik Ioan Lewickiy. Pri sey prisiahi prisudstwowali zasiedatel Hutowskiy, bła hoczynnyi i jerey Nikifor Kowerdynski y, so storony unijatskoy swiaszczennik deputat i jerey Daniil Obertynskiy.

Tysiacza wosimsot trynactiatoho hoda, jiunia dwactiat szostoho dnia w prisudstwij kommissij, sostawlennoy na hruncie sełenija Parpurowec, żyteli za prisiahoju spraszylany i pokazali. Perwy. Iwan Prokofijew syn Procuk, sorok piat let, żytel po predkam selenia (ark. 29) Parpurowec, hrekorossiyskaho ispowedania, w ispowedi y priczastii a Swiatych Tain iezehodno bywaiet,

* Казуси – розмовна форма називання казуїстики, або морального богослов'я.

²⁹ Тут писар чи помилився, чи пропустив щось, напр.: "аби церква надалі не руйнувалася".

³⁰ Тобто непридатне скинути, а придатне залишити.

³¹ Мається на увазі, щоб поставили антепедій з написом "Ісус".

hramoty ne umiejet, pokazal, czto ieszcze za suszczen-
stwowania Polska wo wladienija unijatskaho swiaszczennika Fedora Janickaho otec Stefan nachodias pri cerkwi Pokrowy Preswiatyia Bohorodicy w selenij Parpurowcach nastojatelem na hruntie sem czto nynie Fedor Janickiy imiejet wo wladienij, prebywal do okonczenia zyzni, a po smerti ieho uze syn Fedor na tom ze nachodilsia i po prisoiedinienij Polska kraja k Rossyiskoy derzawie, ne pozelaiia priniat Blahoczistija, ostalsia pri Unije i do seho wremeni zytelstwuiet na cerkownom hruntie y sledyiemoiu zemlu s sienokosow (!) k cerkwi w trech rukach wladiejet. Tysiacza wosimsot piatoho hoda swiaszczennik ze blahoczistywy, opredielenny ys tysiacza wosimsot piatoho hoda, Stefan Hansiewicz, nachodias na parafij Hansiewicz do nynie, pri jaho wremeni s toho wladiejemoho Janowickim cerkownaho hrunta ni maleyszey czasti ne poluczal, czto uprawdliwo pokazal, w tom y podpisalsia krestem (+). Wtory Awram Pochiluk, trytciat piat let, treti Tichon Pochiluk, let sorok (+), czetwerty Hrihoryj

Diejenko, trytciat szesty let (+) pokazali protiwu Iwana Proценка wo wsem neotlahaja i moleysze. – Piaty Wasil Szewczuk, szesdesiat siem let, pokazal, czto i dawnych wremen nadany cerkwi Pokrowi Preswiatija Bohorodicy zemli starostinoiu Labenskoju, kotorymi wladiel otec Fedora Janickaho Stefan, a po nem on Fedor wladiejet y po siie wremia, czto sprawiedliwo pokazal, w tom y podpisalsia krestom (+). Szesty Dorofey Bazylickiy, piatdesiat siem let, pokazal takze wo wsem proti w Iwana Procuka bez otmieny, w tom y podpisalsia krestom (+). Desiaty Herasim Sidoruk, tritciat let (+), siomy Jakow Poliszczuk, trytciat szyst (+), osmy Afanasiy Buriaczuk, trytciat szyst (+), dewiaty Petr Monczenko, sorok czetyry lat (+), pokazali iedinstweno s Iwanom Procukom, ne otmeniaja ne maleysze. Pri wziatij sich pokazaniy prisudstwowali zasiedatel Hutowskiy, blahoczynny jerey Kowerdynskiy, so storony unijatskich swiaszczennikow ijerey Daniil Obertynskiy. (Арк. 29 зв.).

№		Ocena domu na cerkownom hruntie w selenij Parpurowcach y sadowomu ohrodu unijackaho swiaszczennika Fedora Janowickaho, prinadlezaszczaho cerkwi Pokrowy Priswiatija Bohorodicy, uczinenna junia 26 czisla 1813 hoda			
		Czisló strojenij	Wo czto ocenino	czerwony	zloty
1.	Dom w odnom zwiazii, pokoiew s sieńmi dwa, odin s wankierem, okoszek 4 w taflach, druchoy bez walkira, w dwoch okoszkach taflannych y odnom prostom, s dwerimi na zeliznych zawiesach, w sieniach dwoie dwerey na derewianych biegunach z derewianymi zawiasami i kriszeju so[ło]miannoju	1	ocenien	13	–
2	Inbarow roznoho roda derewa 2 małych, odin nowoy s podwalinami jaworowymi, do werchu zaskleplen, s odnimi dwerimi na derewianom biehungu, druhoy takowoho z derewa wetchoy s dwerima na derewianom biehungu, s kryszeiu so[ło]mianom i pri onom powietka	2	ocenieno	7	–
3	Stodoł dwie, 1-ia na 10-ty słupach, 10-ty krokwach, 6-ti pripustnicach, 6-ti swołokach, ostawlena sołomoiu i krysza sołomiana; 2-ia wetchaia na 10-ty słupach, krokwach 6-ti, okładnych 9-ti, pripustniach 6-ty s kryszeiu sołomianoiu	2	ocenieno	5	–
4	Sarajew małych dla zahnaniya skota 3, pletennyh forostom, s prostimi dwerimi, pod kryszeju sołomianoiu	3	ocenieno	2	–
5.	Saž dla korma kabanow z drewa dubowoho pod kryszeiu sołomianoiu	1	ocenieno	1	–
6.	Pohreb dla chranieniya wariwa s odnoy storony obłożen dubowym derewom na 6-ty słupach i stela dubowaia ze	[1]	ocenieno	2	–
7.	I temnik zemlanoy dla sochraneniya pczel na 4-ch stołpach, okładennyh 2-ch y stela dubowaia				

<u>Fruktowych derew</u>					
8.	Jabłok rodiaszczych 25-ti, hrusz rodiaszczych 31, ne rodiaszczych 11-ti, wseho 42. Meždu tiem derewom czereszen 6-t, wiszen 11, a sliw małaho rostu dwuchсот derew urožaynaho y nieurožaynaho		ocenieno	90	–
9.	Wokruch hruntu ohoroža s dwora koljam, a proczaho ohoroža forostom. Krynica dla wody, obdiełannaja cibrinami raznaho ņyderewa				
Itoho czerwońcow 120					
	Sijuocenku utwierdili y podpisali žyteli seleniia Parpurovec cerkowny starosta Iwan Procenko (+), Awram Pawluk (+), Tichon Pawluk (+) Hrihorij Diedenko (+), Wasil Szewczuk (+), Harasim Sidorczuk (+), (арк. 30) Jakow Pochilczuk (+), Ofanasiy Buriaczok (+), Dorofey Bazilickiy (+), Petr Monczenko (+), seła Sokirinec Matwiew Mayster (+), Josif Matiejuk (+), Michayło Kudenczuk (+), Nikoła Robałowskiy (+), seła Chižynec Taras Martiniuk (+). Pri pokazanij sey ocenkie swidietelami prisudstwowali sztabs kapitan zasiedatel Hutowskiy, błaħoczynny i jerey Nikifor Kowerdynskiy, deputat unijatskiy winnickoy czasti i jerey Daniil Obertynskiy.				

1813 hoda junia 27 d. iz kommissyi, uczreždennoy na hruntie w selenij Parpurowach unickomu swiaszczenniku Fedoru Janowickomu

Zaprosiŭ	Otwiet
S tysiacza simsot dewianosto piatoho hoda władiejete wy prinadležaszczuju k cerkwy Pokrowy Preswiatyia Bohorodicy pachotnoiu i sienokosnoiu zemlu i sobiraiemoy s onoy chleb ozimaho, jarowaho i sieno skolko w hod sobiraiemo było i kuda onoy upotreblali po kakim dokumentam onoiu władieli do seho wremeni i kohda trebowano ot was otdaczj onoy, no wy ni otdali i ukrywali onuju, ne priznawaia cerkownuiu, na sem objasnaja wozwratite. Zasiedatel Hutowskiy, błaħoczynny i jerey Nikifor Kowerdynskiy, deputat unijatskiy perszoiey czasti Winnickaho powiata y jerey Daniil Oberzynski	Kommisiia, siezzaia na hrunt w seleniie Parpurowcy, dała mnie zapros, na kotoroy poczenieysze objasniaia, czto s 1795 hoda po ustanowlenii błaħoczistiu cerkwi Pokrowy Priswiatia Bohorodicy i nadannym k niey hruntami pachatnimi i sienokosnimi po piaty dniy w ruku ja do seho wremeni władiel z pozwołenija pomieszczika chorunžaho Romana Bykowskaho, s usłowiem woskresnych i prazdnicznych dney byt w selenij Zarwancach na Bohosłuženij, czto mnoiu do smerti ieho i wypełniajemo było, y kohda poiasniennaja zemla trebowana ot menia otdaczaju, no ja nie poczytaia takowoy cerkownoiu, a sobstwennoju, za truda moi zasłužennoiu, nie otdał, sobiraiemoy że s sey zemli chleb y sieno no skolko takowaho w raznych hodach postupilo, pripomnit ne mohu, ktoroy upotreblaiem s nedostatkow onaho, a priobritenijem ieszcze pokupkoiu u piszczu semeystwa moiego, a sieno dla raznaho roda żywotnych. Podlinnoie podpisał unijackiy swiaszczennik Fedor Janowickiy.

Tysiacza wosimsot trynatciatoho hoda junia dwadziat siomoho dnia. My, niżepodpisawszyeś, zdiełali meždu soboiu dobrowolnoie usłowije błaħoczystiwyy swiaszczennik Stefan Harasiewicz y unijackiy Fedor Janowickiy, w tom, czto s cerkownaho hrunta w ruku posieianaho ozimaho chleba obowiazuiemsia ja, Janowickiy, Harasiewiczu po sniatiiu dat w snopach żyta piat kop y czto uže ja, Harasiewicz, k Janowickomu, a rawno i on w osinie nie dołžny (арк. 30 зв.) imiet odin k druhomu ni maleysze pretenziji, w czem y podpisuiemsia swiaszczennik unijackiy Fedor Janowickiy, Stefan Harasiewicz. Pri daczj seho usłowija swidietelami byli i po proźbie storon podpisaliś unijacki swiaszczennik

Petr Janowickiy, cerkiewnyi starosta Iwan Procenko podpisałsia, a po proźby ieho y rukodannomu proszeniu hubernskomu rehistratoru Łuki Kuleszy ruku priłożył. Pri sem usłowii prisudstwowali sztabs kapitan zasiadatel Hutowskiy, błaħoczynny jerey Nikifor Kowerdynskiy, unijackiy deputat Winnickaho powiata jerey Daniil Obertynskiy. Ktora to kopii z kopii sledstwa co do słowa w xięgi ninieysze ziemskie powiatu Winnickiego iest zapisana. (Арк. 31).

Державний архів Вінницької області, ф. 480 (Вінницький повітовий земський суд), оп. 1, спр. 54 (Записова актова книга за 1819 р.), арк. 29 – 31. Засвідчена копія.

№ 32. Облята копії з копії слідства, проведеного членом Вінницького нижнього суду і від духовного відомства відкомандированими, стосовно будинку і ґрунтів, які посідає в селі Парпурівцях ксьондз Яновицький, на ґрунті того ж села Парпурівців.

Року 1819, місяця січня, 16 дня.

Перед земськими актами Вінницького повіту і переді мною, Яном Гарліцьким, регентом тих же актів, з'явившись особисто уроджений Ананіаш Берковський цю копію з копії слідства, проведеного членом Вінницького нижнього суду і від духовного відомства відкомандированими, стосовно будинку і ґрунтів, які посідає в селі Парпурівцях ксьондз Яновицький, на ґрунті того ж села Парпурівців, написаного на простому папері, і на гербовий п'ятдесятикопійковий переписаного, для уписання в нинішні земські акти Вінницького повіту подав такого змісту:

Копія. Клятвена обіцянка. Я, нижче зазначений, обіцяю і клянуся перед всемогутнім Святим Богом, Його Євангелієм і життєдайним хрестом в тому, про що мене запитувати будуть, маю розповісти суцю правду, не приховуючи істини ні через дружбу, ворожнечу, свояцтво, хабарі і подарунки, на завершення цієї моєї клятви цілую слова і хрест Спасителя мого. Амінь.

1813 року червня 26 дня за цією присягою нижче підписані мешканці села Парпурівців присягали, а саме:

- 1) церковний староста Іван Процюк +
  - 2) Аврам Похилюк +
  - 3) Тихон Похилюк +
  - 4) Григорій Діденко +
  - 5) Василь Шевчук +
  - 6) Герасим Сидорчук +
  - 7) Яків Пилипчук +
  - 8) Афанасій Бурячок +
  - 9) Дорофій Базилицький +
  - 10) Петро Монченко +
- Села Сокиринців:
- 11) Матвій Майстер
  - 12) Йосип Матеюк
  - 13) Михайло Куденчук
  - 14) Микола Бабиновський
- Села Хижинців:
- 15) Танас Мартинюк.

До цієї присяги приводив вінницької частини депутат священик Іоан Левицький. При цій присязі були присутніми засідатель Гутовський, благочинний ієрей Никифор Ковердинський, зі сторони уніатської священик депутат ієрей Даниїл Обертинський. 1813 року червня 26 дня в присутності комісії, створеної на ґрунті села Парпурівців, мешканці під присягою запитувані й показали:

Перший, Іван Прокопів син Процюк, 45 років, мешканець з предків села (арк. 29) Парпурівців, грекоросійського сповідання, на сповіді і причасті святих таїнств щорічно буває, грамоти не вміє, показав, що ще за існування Польського володіння уніатського священика Федора Яницького³² батько Стефан, перебуваючи при церкві Покрови Пресвятої Богородиці в селі Парпурівцях настоятелем, на ґрунті тому, що нині Федір Яницький має у володінні, перебував до кінця життя, а по смерті його уже син Федір на тому ж перебуває і після приєднання Польського краю до Російської держави, не бажаючи прийняти благочестя, залишився при унії і до цього часу мешкає на церковному ґрунті й володіє належною до церкви землею в трьох руках і сінокосом. 1805 року священик же благочестивий, призначений з 1805 року Стефан Гансевич, перебуваючи на парафії Гансевич донині, за його час з того церковного ґрунту, яким володіє Яновицький, ні найменшої частки не одержував, що справедливо показав, в тому й підписався хрестом (+).

Другий, Аврам Похилюк, 35 років, третій, Тихон Похилюк, 40 років (+), четвертий, Григорій Діденко, 36 років (+), показали проти Івана Проценка в усьому, ні найменше не заперечуючи.

П'ятий, Василь Шевчук, 67 років, показав, що давнього часу надані старостиною Лабеньською церкві Покрови Пресвятої Богородиці землі, якими володів батько Федора Яницького Стефан, а по ньому він, Федір, володіє і по нині, що справедливо показав, в тому і підписався хрестом (+).

Шостий, Дорофій Базилицький, 57 років, показав також в усьому проти Івана Процюка без відміни, в тому і підписався хрестом (+).

Десятий, Герасим Сидорук, 30 років (+), сьомий, Яків Поліщук, 36 (+), восьмий, Афанасій Бурячук, 36 (+), дев'ятий, Петро Монченко, 44 роки (+), показали одночасно з Іваном Процюком, не відмінюючи ні найменше.

При взятті цих показань були присутніми засідатель Гутовський, благочинний ієрей Ковердинський, від уніатських священиків ієрей Даниїл Обертинський. (Арк. 29 зв.).

³² Так у тексті.

Оцінка будинку на церковному ґрунті в селі Парпурівцях і садового городу уніатського священика Федора Яновицького, що належать церкві Покрови Пресвятої Богородиці, зроблена червня 26 числа 1813 року					
№		Число будівель	У що оцінено	Червоний	Злотий
1.	Будинок з однієї частини, кімнат з сінями дві, одна з ванькиром, вікон 4 з шибками, друга без ванькира, з двома віконцями з шибками і одним простим, з дверима на залізних завісах, в сінях двоє дверей на дерев'яних бігунцях з дерев'яними завісами і солом'яним дахом	1	оцінений	13	–
2	Комор з різного дерева 2 малих, одна нова з яворовими підвалинами, до верху замкнена ³³ , з одними дверима на дерев'яному бігуні, друга з такого ж дерева ветха з дверима на дерев'яному бігуні, з солом'яним дахом і при ній повітка	2	оцінено	7	–
3	Стодоли дві, перша на 10 стовпах, 10-ти кроквах, 6-ти припутинах, 6-ти сволоках, обкладена соломою і дах солом'яний; 2-га ветха на 10 стовпах, 6-ти кроквах, 9-ти окладинах, 6-ти припутинах, з солом'яним дахом	2	оцінено	5	–
4	Повіток малих для загону худоби 3, плетених хмизом, з простими дверима, під солом'яним дахом	3	оцінено	2	–
5.	Саж для годівлі кабанів з дубового дерева під солом'яним дахом	1	оцінено	1	–
6.	Погріб для зберігання овочів з одного боку обкладений дубовим деревом, на 6-ти стовпах і стеля також дубова	[1]	оцінено	2	–
7.	І земляний темник для зберігання бджіл на 4-х стовпах, 2-х окладинах і стеля дубовайу	1			
<u>Фруктових дерев</u>					
8.	Яблунь плодючих 25-ть, груш родючих 31, не родючих 11, всього 42. Між тим деревом черешень 6-ть, вишень 11, а слив малого росту двісті дерев урожайних і неурожайних		оцінено	90	–
9.	Довкола ґрунту огорожа з двору частоколом, а іншого огорожа хмизом. Криниця для води, обкладена цибуринами різного дерева				
Разом червінців				120	
Цю оцінку підтвердили і підписали мешканці села Парпурівців: церковний староста Іван Проценко (+), Аврам Павлюк (+), Григорій Діденко (+), Василь Шевчук (+), Герасим Сидорчук (+), (арк. 30) Яків Похильчук (+), Офанасій Бурячок (+), Дорофій Базалицький (+), Петро Монченко (+), села Сокиринців: Матвій Майстер (+), Йосип Матіюк (+), Михайло Куденчук (+), Микола Робаловський (+), села Хижинців: Тарас Мартинюк (+). При показанні цієї оцінки були присутніми штабс-капітан засідатель Гутовський, благочинний ієрей Никифор Ковердинський, вінницької частини ієрей Даниїл Обертинський					

³³ Очевидно, мається на увазі, заштита дошками.

1813 року червня 27 дня з комісії, призначеної на ґрунті в селі Парпурівцях уніатському священику Федору Яновицькому

Запитання

Відповідь

уЗ 1795 року володієте Ви належною до церкви Покрови Пресвятої Богородиці орною і сінокісною землею і скількуки в рік збиралося з неї озимого, ярого хліба і сіна й куди його використовували, за якими документами нею володіли до цього часу і коли від Вас вимагалось її повернення, але Ви не віддали і приховували її, не визнаючи церковною, на цьому пояснюючи поверніть. Засідатель Гутовський, благочинний ієрей Никифор Ковердинський, уніатський депутат першої частини Вінницького повіту ієрей Даниїл Обертинський

Комісія, з'їжджаючи на ґрунт в село Парпурівці, дала мені запит, на який з пошаною пояснюючи, що з 1795 року по встановленні благочестя церкви Покрови Пресвятої Богородиці і наданими до неї ґрунтами і сінокісними по п'яти днів в руку я до цього часу володів з дозволу поміщика хорунжого Романа Биковського, з умовою по неділях і у святкові дні бути в селі Зарванцях на Богослужінні, що мною до його смерті й виконувалося, а коли зазначену землю від мене вимагалось повернути, але я не вважаючи її церковною, але власною, за труди мої заслуженою, не віддав, хліб і сіно, які збиралися з цієї землі, скільки його в різні роки поступило, пригадати не можу, котрий використовувався, а за недостатчею його ще й докуповувався, на прохарчування моєї сім'ї, а сіно для різних тварин Оригінал підписав уніатський священик Федір Яновицький

1813 року червня 27 дня. Ми, що нижче підписалися, уклали між собою добровільну умову, благочестивий священик Стефан Гарасевич, і уніатський Федір Яновицький, про те, що з церковного ґрунту, в руку посяяного озимого хліба, зобов'язуємося я, Яновицький, Гарасевичу після зібрання дати в снопах жита 5 кіп і, що вже я, Гарасевич, до Яновицького, а також і він восени не повинні мати один до іншого ні найменшої претензії (арк. 30 зв.), в чому і підписуємося уніатський священик Федір Яновицький, Стефан Гарасевич. При укладанні цієї умови свідками були і на прохання сторін підписалися уніатський священик Петро Яновицький, церковний староста Іван Проценко підписався, а на його особисте прохання губернському реєстраторові Луці Кулеші [останній] приклав руку. При укладанні цієї умови були присутніми штабс-капітан засідатель Гутовський, благочинний ієрей Никифор Ковердинський, уніатський депутат Вінницького повіту ієрей Даниїл Обертинський. Котра копія з копії слідства слово в слово у нинішні земські книги Вінницького повіту записана. (арк. 31).

№ 3

Маніфестація уніатського священика Теодора Яновицького проти православного священика парпуровецької і соловіївської церков Гарасевича (Гарасевича) за безпідставне претендування на його будинок з господарчими будівлями, садом, городом і полем у с. Парпурівцях, подана у Вінницький повітовий земський суд³⁴

2 січня 1824 р.

Ma[nifestacy]a w[ielebnego] j[egomość] xiędza Teodora Janowickiego, unita, pr[zeciw]ko w[ieleb-

nemu] j[egomość] xiędzu Hierasiewiczowi, parochowi cerkwi Sołowiowieckiej y Parpurowieckiej, z opowiedzeniem prawney czynności o niesłuszne wpieranie w własny żałącego się dom z zabudowania[mi], sadem, ogrodem y polem, do niego należącemi, we wsi Parpurowcach będącemi, w pilności zanesiona.

Roku tysiąc ośmset dwudziestego czwartego miesiąca stycznia drugiego dnia.

Przed aktami ninieyszemi ziemskimi powiatu Winnickiego y przede mną tytularnym sowietnikiem Woyciechiem Miłkowskim, pisarzem tego ż p[owia]tu, stawiając się osobiście w[ielebny] Teodor Janowicki, kapłan uniatski, w celu odwrócenia od siebie krzywdy, jakoby w czasie mógł ponieść z utraty domu własnego, do którego j[egomość] x[iądz] Hierasiewicz, paroch cerkwi Sołowijowieckiej y Parpurowieckiej, wraz z obrońcom swoim j[egomość] x[iędzom] Kowerdynskim, błahoczynnym p[owia]tu Winnickiego, nienależyte czynią pretensye, w pilności swoich własnościów, oraz wygod, pokoju i swobody (ieszcze w roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątym trzecim dnia dwudziestego siudmego marca manifestem Nayiasnieyszey Katarzyny Drugiey cesarowey zastrzeżonych) stoiać w oczach prawa, następnie czyni zastrzeżenie, a objasniaiać okoliczności docisków przez wzmiankowanych x[iędzów] prawosławnych, żałącemu się czynionych, w następuiącej treści manifestuie się:

X. Stefan Janowicki, oyciec żałącego się, będąc kapłanem unickim, ieszcze za czasów exystencyi Rzeczy Pospolitey Polskiej we wsi starościńskiej Parpurowcach na placu pustym, do zabudowania wolnym, za pozwoleniem iednak posiadaczki starostwa Parpurowieckiego, na ów czas w. Łabęckiej,

³⁴ 12 січня 1824 р. Т. Яновицький подав до Вінницького земського суду позов на священика Гарасевича, який майже повністю повторює зміст маніфестації, а тому тут не публікується.

własnym kosztem zbudował dom y inne gospodarskie budowle y wygody poczynił, oraz ogród y sad zaprowadził, drzewami rodzajnymi wzbogacił, przy tem grónt roboczy do użycia od tey że posiadaczki Łabęckiey nie na skutek erekcyi jakiey równie w mieyscach pustych y zarosłach pozwolony mając, własnym kosztem wykorczował y uprawił. Później po zamieszkaniu swoim w tem że mieyscu y domie, przez siebie zbudowanym, gdy ieszcze bardzo mała oney wsi była osada, bo ledwie kilka chałup, pięć lub sześć tylko, liczyć się mogło, umyśliłszy budować cerkiew, dziś exystującą, staraniem swoim, częśció zachęceniem drugich do składki y żebranią, a więcey iak przez połowę własnym kosztem oneż cerkiew zbudował, lud do osiadania na tym że mieyscu, tak że dość znaczna tey że wsi dziś liczy się osiadłość, zachęcił y pociągnął. Potym w roku tysiąc siedmset piędziesiąt drugim lewadę, w stronie od wsi Łuki leżącą, jedną, a w roku tysięcznym siedmsetnym sześćdziesiątym czwartym w stronie od wsi Maydanu Czapelkiego leżącą lewadę drugą przykupił. Nadto troskliwy o ozdobę tego ż domu Bożego, przez siebie zbudowanego, połowę pracy w życiu swoim na ten przedmiotłożył y dzieci swoich do tego zachęcał. Jako ż y syn jego dziś żalący się, pamiętny na przykład oycaswego, wewnętrzny y zewnętrzny stan tey że cerkwikosztem swoim ulepszał y wiele sprzętów, do służby Bożey zdatnych, pracą swoją y expensą przymnożył. W takim tedy zaciszu, bez niczyiey krzywdy pracą rąk własnych udziałanym, ucząc nauki Bożey włościąn tey osady, dla których dopełniali obowiązków kapłańskich y towarzyskich, oyciec y syn Janowiccy, kapłani unicy, przeżyli lat kilkadziesiąt do czasu przyłączenia Kraju Polskiego do Cesarstwa Rossyiskiego. W jakowey epoce chocia ż widok przyszły odmiany rządu prózną obawą zachmurzył na chwile ich twarze, sprawiedliwość jednak y dobro[ś]ć wszechwładney monarchini Katarzyny Drugiey oraz troskliwość jey o szczęście nowych poddanych w manifeście roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt trzecim okazana, wolne wyznanie obrządków własney każdego religio, prawa, wolności y własności każdego zabezpieczająca, rozpędziłszy mgłę ich bojaźni y trwogi dziecinney, wrocily im dawną wesołość y swobodę, iż z radością mogli używać osobliwszych darów nowey swey Pani. Tak iest używali tey wolności, ale nigdy oney nie nadużywali. Przywykli od kolebki do uległości y nauczeni, że wola monarchów iest wola Boga, acz cerkiew, przez nich zbudowana, przeistoczona została na prawosławną, włościąn tey osady po przyięciu wyznania panującego wraz z cerkwią do kapłana x[iędza] Stefana Hierasiewicza w pobliskiey wsi Sołowijówce, o pół werstwy od rzeczoney osady Parpurowiec odległej, mieszkającej, przyłączeni

zostali, oni jednak, Janowiccy, jako kapłani na mocy rzeczoney Manifestu przy wolności wyznania obrządów swoich, a jako szlachta na mocy Ukreżdzenia (punktów dwudziestego pierwszego, dwudziestego drugiego y dwudziestego trzeciego o prerogatywach dla szlachty) przy własności domu swojego z sadem y lewadami, żadną erekcją funduszową nie zajętemi, zostali, z tą tylko różnicą, że za wolne nadal użycie gruntu, przez Janowickich używanego, od posiadacza starostwa w[ielmożnego] Romana Bykowskiego, sędziego bract[awskiego], włożony został obowiązek na żalącego się jezdzienia do Zarwaniec ze mszą Ś[więt]o co niedzieli i święta. Tak już w tym jednym zakoncie rzeczoney domu swego mieszcząc się oyciec z dwoma synami, żonami y dziećmi, wszyscy trzy kapłani Janowiccy mieli ukontentowanie odebrać nową łaskę monarszą, toiest pensją, dla unijatów naznaczoną, która im z powodu, iż mieli dom swój, do rubli pięćdziesięciu assygnacyinych zmniejszona została. Błogosławiąc więc sprawiedliwość macierzyńską nayiasniejszey monarchini y oycowską czułość nayiasniejszego monarchy Pawła Pierwszego z wdzięcznością y przywiązaniem do Tronu Rossyiskiego oyciec Stefan z synem Niceforem Janowiccy w tym że domu swoim życia dokończyli. A pozostały syn drugi Stefana, dziś żalący się Teodor Janowicki, przyjęty pragnieniem widzenia szczęśliwemi żonę y dzieci brata swojego, częścią pracą rąk swych, częścią z jałmużny utrzymywał y utrzymuie sieroty y stan rzeczoney domu aż do dziś dnia ulepsza. Dopiero w roku tysiąc ósmset trzynastym prawosławnny kapłan x[iędz] Stefan Hierasiewicz z namowy y rozkazu swego błahoczynnego x[iędza] Kowerdyńskiego, osobliwszą jakąś niechęcią ku tym sierotom y samemu żalącemu się powodowanego, urocił pretensye pod pretextem, iakoby rzeczony dom Janowickich z ogrodem y sadem na gróncie cerkiewnym był zabudowany, y w tym celu przez podaną proźbę w greko-rosyiski Kamieniecki duchowny konsystorz y po przedstawieniu mylnym przez x[iędza] Kowerdyńskiego, błahoczynnego, do konsystorza wspomnionego uczynionym, iakoby x[iędz] Stefan Hierasiewicz, kapłan prawosławnny, nie miał domu do pomieszkania, a dom, iemu przynależny, zaymuie żalący się x[iędz] Teodor Janowicki z sierotami brata swojego, wyskał ukaz wraz z opinią swego konsystorza, nakazujący rzeczony dom z iego wygodami Janowickich oszacować y takową summę szacunkową z dochodów cerkwi Parpurowieckiey żalącemu się opłacić. Stało się na skutek takiego ukazu wspomniony błahoczynny x[iędz] Kowerdyński wraz z członem sądu niżnego Winnickiego w[ielmożnym] assessorem Mikołajem Gutowskim, bez wiedzy Rządu gubernskiego w tey komissyi nieprawney zasiadaia-

cym, y deputatem ze strony żalącego się x[iędzom] Danielem Obertyńskim, acz po zniesieniu się dwóch konsystorzów, przez konsystorz unitski naznaczonym, zgodnie iednał³⁵ ze stroną przeciwną na szkodę żalącego się działającym, na grónt rzeczonego domu Janowickich po razy kilka zieżdzając, wiele kosztu żalącemu się naniesli, bo y pieniądze sobie dawać kazali, gromad cztery do ocenki domu Janowickich zwoływali y tych że ludzi gromadzkich, rzeczony dom z jego wygodami dziesięć tysięcy złotych ceniących, gromili, przysięgi y inkwizycyi słuchali, a nakoniec, nie zważając na zdania poprzednicze gromady, samowolnie rzeczony dom Janowickich z sadem y budowlami za sto dwadzieścia czerwonych złotych oszacowawszy, aby przychod cerkwi Parpurowieckiey żalącemu się zapłacił, bez wyrażenia terminu aktualney upłaty postanowili. Grónt zaś roboczy, do tego domu przynależny, wraz z lewadą, od wioski Maydanu-Czapelskiego położoną, własną Janowickich, jak dokument kupczy poświadczają, od żalącego się odebrałszy, na rzecz x[iędza] Stefana Hierasiewicza, dom swój z gróntem we wsi Sołowijowce mającego, oddali. Potym ten że x[iędz] Stefan Hierasiewicz, uczuwszy w summieniu swoim niesłuszność pretensyi swojej do domu Janowickich, mocą komplanciy, w roku tysiąc ósmset trzynastym między nim a żalącym się zawartey, kontentuiąc się pięciu kopami żyta, od żalącego się jemu danemi, z oney że acz niesłuszney pretensyi zkwitował y że żadney na potem do żalącego się mieć nie będzie przyrzekł, co y do czasu życia swego y dotrzymał. Lecz po śmierci jego x[iędz] Jan Hierasiewicz, syn Stefana, idąc za powodem swojego błahoczynnego x[iędza] Kowedyńskiego, rzeczoną komplanciyą, przez oyca swego zdziałaną, zerwał, do swego konsystorza nanowo proźbę podał, zkąd znowu podobny pozyskał ukaz roku tysiąc ósmset dziewiętnastego, decydujący: „Ponieważ x[iędz] Hierasiewicz prawosławny niema zkąd zapłacić sto dukatów (a o dwudziestu już nie zmianuiąc), to nałożyć na żalącego się czynsz od czasu przeistoczenia Parpurowieckiey cerkwi na prawosławną y potracić j[egomość] x[iędza] Janowickiemu, żalącemu się, a resztą niedostarczającą do sta dukatów aby x[iędz] Jan Hierasiewicz żalącemu się zapłacił, a żalący się aby z domu własnego ustąpił”. Kto ż tu nie widzi absolutney przemowy tak x[iędza] Kowedyńskiego z x[iędzem] Hierasiewiczem y dobranym jemu assessorem dawniey wielmożnym Gutowskim, a dziś nanowo dobranym drugim assessorem wielmożnym Grodzińskim, jako też y konsysnorza

greko-rossyiskiego Kamienieckiego, wydaiącego ukazy, decyduiące w materyi do niego nie należącej, bez zniesienia się z Rządem cywilnym do roztrząsania spraw cywilnych o własność osobistą, między różnemi osobami toczonych, ustanowionym? Oraz kto ż nie widzi, że nie spełnienie zbawiennego zaufania, jakie z mocy praw zwierzchność duchowna unitska w osobie x[iędza] Daniela Obertyńskiego, przeznaczając go na deputata do tey kommissyi, położyła, było samą płaszczącą się uległością, nie umiejącą zachować swey godności, która częstokroć w zawikłaney drodze Rządowego steru (sferu) wykrywa bezdroże labiryntu intrygę, usuwa przeszkody, tamujące ustalenie wewnętrzznego pokoju, ugody y ogólnego bezpieczeństwa. Co wszystko przez aktami ninieyszemi wyjaśniłszy, przychylając się do praw y słuszności, oraz polegając na ukazie swego duchownego unitskiego konsystorza, ukazem swoim dwudziestego trzeciego kwietnia tysiąc ósmset dwudziestego pierwszego roku za № trzechsetnym, dającego stawającemu znać (że w sprawach osobistych, tyczących się własności, należy się rozprawić w sądownictwie, prawem do tego upoważnionym), że czynić prawnie będzie y wszystkie czynności przeszłe y terażniejsze rzeczoney kommissyi za nieważne uznać oświadcza x[iędz] Teodor Janowicki.

*Державний архів Вінницької області, ф. 480,
оп. 1, спр. 66, арк. 1-3 зв.*

Переклад з польської

Маніфестація в[елебного] є[го]м[ос]ти унійного отця Теодора Яновицького, супроти в[елебного] є[го]м[ос]ти отця Герасевича, пароха Соловійвської й Парпуровецької церкви³⁶, з оповіданням вимог дотримання права щодо незаконного зазіхання на власний скаржника будинок, із забудовами, садом, городом і полем до нього належними, розташованих у селі Парпурівцях, із застереженням своїх прав та інтересів вписана.

Року тисяча вісімсот двадцять четвертого місяця січня другого дня.

Перед актами чинними земськими Вінницького повіту і передо мною, титулярним радником Войцехом Мілковським, писарем того-таки повіту, особисто з'явившись в[елебний] Теодор Яновицький, уніятський каплан, з метою відвернення від себе кривди, якої з часом міг би зазнати через

³⁵ Помилка писаря, треба – jednak.

³⁶ Однина в оригіналі, мало би бути в множині, оскільки мова йде про дві церкви.

втрату власного будинку, до якого є[го]м[ос]ть отець Герасевич, парох церкви Соловіївської і Парпуровецької, разом із захисником своїм є[го]м[ос]те[ю] о[тцем] Ковердинським, благочинним Вінницького п[ові]т[у] безпідставні чинять претензії, пильнуючи свою власність, як і становище, спокій і свободи (ще в році тисяча сімсот дев'яносто третьому дня двадцять сьомого березня Маніфестом найяснішої Імператриці Єкатерини Другої запевнених), стоячи на ґрунті права, робить наступне застереження, а пояснюючи обставини чинених скаржників утисків з боку згаданих отців православних, заявляє такі обставини.

О. Стефан Яновицький, батько скаржника, будучи унітським капланом, ще за часів існування Речі Посполитої Польської в старостинському селі Парпурівцях на пустому плацу, вільному для забудови, за дозволом, проте, посадачки староства Парпуровецького, на той час в[ельможної] Лабенцької, власними коштом збудував будинок та інші господарські будівлі і вигоди облаштував, а також город і сад завів, плодовими деревами збагатив, притому орний ґрунт не на підставі якоїсь ерекції від тієї-таки посадачки Лабенської, але ж у місцях пустих, у заростях, маючи дозвіл, власним коштом викорчовував і обробив. Згодом, після оселення свого в тому-таки місці і домі, ним збудованому, коли ще дуже малою в тому селі була осада, і хіба що кілька халуп налічувалося, п'ять чи шість, замислив будувати церкву, яка й тепер існує. Старанням своїм, почасти заохоченням інших до складки, зібранням, а більше половини – власним коштом ту церкву збудував, люд до осідання на тому-таки місці заохотив і привабив, так що досить значна натеper у тому-таки селі існує осілість. Потім, у році тисяча сімсот п'ятдесят другому, леваду, що лежить зі сторони від села Луки – одну, а року тисяча сімсот шістдесят четвертого – прикупив другу леваду, що лежить зі сторони від села Майдану-Чапельського. Дуже турботливий щодо облаштування згаданого Дому Божого, ним збудованого, поклав на ту справу половину праці в своєму житті, і дітей своїх до того заохочував. Також і син його, що скаржиться тепер, пам'ятаючи приклад батька свого, внутрішній і зовнішній стан тієї-таки церкви, коштом своїм поліпшував, і багато начиння, до служби Божої придатного, працею своєю й витратами примножив. В такому тоді затишку, без нічій кривди працею своїх рук облаштованому, навчаючи Науки Божої селян того поселення, для яких виконували обов'язки священницькі й товариські, батько і син унійні панотці Яновицькі прожили кількадесят років, до часу приєднання краю Польського до Російського

Царства. У ту епоху, хоча із зміною уряду вид на майбутнє марним острахом спохмурило на хвилю їхні обличчя, проте справедливість, так само й турботливість Всемогутньої Монархині Єкатерини Другої про щастя нових свої підданих, виявлена Маніфестом тисяча сімсот дев'яносто третього року, вільне визнання обрядів, властивої кожному релігії, забезпечення прав, свободи і власності кожного, розігнали імлу їхніх страхів і дитячої тривоги, повернули їм давню веселість і свободу, так що з радістю могли користати з надзвичайних дарів нової своєї Володарки. Так і користали з тієї свободи, але ніколи нею не надуживали. Звиклі з колиски до покірності і навчені, що воля Монархів є волею Божою, хоч збудована ними церква була обернена на православну, а селяни того поселення після прийняття панівного визнання були прилучені разом з церквою до священника панотця Степана Герасевича, що мешкав у ближньому селі Соловіївці, розташованому від названого поселення Парпурівців за пів верстви, однак Яновицькі як священники, в силу згаданого Маніфесту при свободі визнання обряду свого, а як шляхта, в силу Установлення (пунктів двадцять першого, двадцять другого і двадцять третього про привілеї для шляхти) при власності дому свого з садом і левадами, жадною ерекцією фондушовою [за церквою не закріпленими], залишилися не зачепленими, з тією хіба особливістю, що за вільне надалі використання ґрунту, Яновицькими використовуваного, від посадачки староства в[ельможного] Романа Биковського, брацлавського судді, покладено було обов'язок на скаржника їздити до Зарванців для Служби Святої в неділі і свята. Ось так, тулячись у тому єдиному закутку згаданого дому свого, батько з двома синами, жінками й дітьми, усі три панотці Яновицькі, мали втіху отримати нову ласку Монаршу, тобто пенсію, призначену для унійтів, яку їм, через те, що мали власний будинок, було зменшено до п'ятдесяти асигнаційних рублів. Благословляючи, отже, материнську справедливість Найяснішої Монархині і батьківську чуйність Найяснішого Монарха Павла Першого, з удячністю й прихильністю до Російського трону, отець Стефан з сином Никифором Яновицькі в тому-таки домі своїм життя скінчили. А другий син Стефана Теодор Яновицький, що зостався і тепер скаржиться, перейнятий прагненням бачити щасливими дружину й дітей брата, частково працею рук своїх, частково з милостини утримував і утримує сиріт і стан згаданого будинку аж до нинішнього дня поліпшує.

Аж року тисяча вісімсот тринадцятого православний священник о. Стефан Герасевич з намови

й наказу свого благочинного о. Ковердинського, якого спонукає якась особлива незичливість до тих сиріт і самого скаржника, заявив претензії під приводом, начебто згаданий будинок Яновицьких з городом і садом був збудований на церковному ґрунті, і з тією метою поданим проханням до Кам'янецької греко-російської духовної консисторії, і за хибним поданням, вчиненим благочинним о. Ковердинським до згаданої Консисторії, начебто православний священник о. Стефан Герасевич не мав будинку для помешкання, а будинок, йому належний, займає скаржник о. Теодор Яновицький з сиротами брата свого, домігся указу разом з резолюцією своєї Консисторії, яким наказано зазначений будинок Яновицьких з його вигодами оцінити і цю оцінкову суму сплатити скаржникові з доходів парпуровецької церкви. Внаслідок такого указу було вчинено: згаданий благочинний о. Ковердинський разом з членом Вінницького нижнього суду вельможним асесором Миколаєм Гутовським, який без відання губерньського правління засідав у тій неправній комісії, і представником зі сторони скаржника о. Даніелем Обертинським, [який] хоча й після листування двох Консисторій, і був призначений Унітською консисторією, пішов на згоду зі стороною супротивною й діяв на шкоду скаржника, на ґрунт згаданого дому Яновицьких кілька разів заїжджаючи, значними коштами скаржникові обійшлися, бо й гроші собі давати вимагали, чотири [сільських] громади для оцінки дому Яновицьких скликали³⁷, і тих-таки громадських людей, які зазначений будинок з його вигодами оцінили на десять тисяч злотих, громили, присяги й допити слухали, а врешті, не зважаючи на попередню думку громади, названий будинок Яновицьких з садами, будівлями самовільно за сто двадцять червоних злотих оцінивши, постановили, щоб парафія церкви парпуровецької сплатила скаржникові без визначення кінцевого терміну виплати. Ґрунти ж орні, приналежні до того дому разом з левадою, розташованою біля сільця Майданка-Чапельського, власною Яновицьких, як документ купчий засвідчує, від скаржника відібравши, віддали на користь о. Стефана Герасевича, який має будинок свій з ґрунтом у селі Соловіївці. Але потім той-таки о. Стефан Герасевич, відчувши в сумлінні своїм неслухність претензій своїх до дому Яновицьких, в силу домовленості між ним і

скаржником, укладеної тисяча вісімсот тринадцятого року, задовольнившись п'ятьма копами жита, даними йому від скаржника, відмовився від тієї зовсім безпідставної претензії й обіцяв, що жодної не матиме до скаржника претензії, чого до часу свого життя й дотримав. Проте по смерті його о. Ян Герасевич, син Стефана, ідучи за поводом свого благочинного о. Ковердинського, названу домовленість, його батьком вчинену, зірвав і до своєї Консисторії наново подав прохання, звідки тисяча вісімсот дев'ятнадцятого року надіслано знову подібного указу, який ухвалював: "Оскільки о. Герасевич, православний, немає звідки заплатити ста дукатів (а про двадцять вже й не згадуючи), то накласти на скаржника чинш від часу переходу парпуровецької церкви на православну й виплатити є[гомости] о. Яновицькому, скаржникові, а решту, якої не стає до ста дукатів, щоб о. Ян Герасевич скаржникові заплатив, а скаржник щоб уступився зі свого дому". Хто ж тут не побачить повного крутітства, як о. Ковердинського з о. Герасевичем і раніше дібраним йому асесором в. Гутовським, а нині наново обраним асесором в. Гродзінським, так і Кам'янецької греко-російської консисторії, яка видає укази, ухвалюючи рішення, що не належать до її компетенції, без знесення з цивільною владою, призначеною до розв'язання цивільних справ про особисту власність, що ведуться між різними особами? Так само хто ж не бачить, що невиконання спасительної довіри, яку в силу права влада духовна унітська покладала на особу о. Даниїла, призначаючи його на представника до тієї комісії, було насправді запобігливим плазуванням, що не вміє зберегти своєї гідності, яке часто в заплутаній дорозі владного керування викриває бездоріжжя лабіринту інтриги, усуває перешкоди, що забезпечують устійнення внутрішнього миру, згоди й загальної безпеки. Що все перед актами теперішніми з'ясувавши, схиляючись до права й справедливості, а також покладаючись на указ своєї Духовної унітської консисторії, яка указом своїм двадцять третього квітня тисяча вісімсот двадцять першого року за № трьохсотим, яким скаржникові повідомлено (що справи особисті, які стосуються власності, належить вирішувати у судівництві, визначеному для того правом), заявляє що буде діяти відповідно до права і всі дії попередні і теперішні згаданої комісії визнає за нечинні (нікчемні) о. Теодор Яновицький³⁸.

³⁷ Тобто викликали на слідство селян з чотирьох громад. Насправді в матеріалах слідства 1813 р. згадуються люди з трьох громад: парпуровецької, сокиринської і хижинецької (див. вище).

³⁸ В оригіналі подано від третьої особи, хоча мало б бути від першої.

29 жовтня 1824 р.

№ 82. Oblata testamentu jmci xiędza Teodora (арк. 169) Janowickiego z zapisem majątku synowcowi swemu jmę xiędzu Piotrowi Janowickiemu uczynionego

Roku tysiąc ośmset dwudziestego siódmego, miesiąca wrzeźnia, dwudziestego trzeciego dnia.

Przed aktami ninieyszemi ziemskimi powiatu Winnickiego y przede mną kollegii regestratorem Mikołajem Sulatycskim, vice-regentem akt tych że, stawiać się osobiście w. Jan Siemaszko, kollegii registrator, tę kopiją rozporządzenia ostatniej woli przez jmę xdzia Teodora Janowickiego z zapisaniem majątku swojego, z domu y sprzętów gospodarskich składającego się, synowcowi swojemu jmę xdzu Piotrowi Janowickiemu na papierze prostym przy świadkach uczynionego, podpisanymi tak testatora, iako też świadków wzmocnionego, z oryginału na papier herbowy trzyrublowy przeniesioną, po opłaceniu od zapiski do Skarbu Monarszego rubli assygnacyinych dziesięciu dla zapisania w też ziemskie powiatu Winnickiego akta podał w tey istocie:

Kopija. Ja, niżej podpisany, znajdując siebie w wieku już latami obciążonym y co moment do kresu smiertelnego zbliżającym się, a godziny której powołanym zostanę z doczesnego tego życia do wieczności będąc niewiadomy, wprzód iednak nim wyroki Nieba nastąpią, mój ubogi majątek, jaki mi Opatrzność mieć y posiadać dozwoliła, będąc przy zdrowym umyśle y zmysłach, rozporządzić potrzebną rzeczą widzę y takową ostatnią moją wolę, jakoby ją przed aktami ziemskimi powiatu Winnickiego zeznał, za ważną y w niczem (арк. 169 зв.) nie poruszoną mieć chcę, w następującej osnowie:

Niegdy s.p. jmę xdz Stefan Janowicki, mój oyciec, ieszcze za czasów exystencyi Rzeczy Pospolitey Polskiej we wsi starościńskiej Parpurowcach na placu pustym, do zabudowania wolnym, za pozwoleniem posiadaczki starostwa Szkurzynieckiego, zajmującego y wieś Parpurowce, na ów czas w. Łabęckiej, własnym kosztem zbudowałszy dom y inne gospodarskie budowle y wygody poczyniłszy, oraz ogród y sad w drzewa rodzajne wzbogaciłszy, przy tem grónt roboczy do użycia od tey że posiadaczki Łabęckiej w mieyscach pustych y zaroślach, nie na skutek iakowego funduszu cerkwi Parpurowieckiej, pod ów czas ieszcze nie exystującej, mając sobie pozwolony, własną pracą y łożonym od siebie nakładem wykorczołszy, uprawił. Który w roku tysiąc ośmset trzynastym na rzecz prawosławnego parocha parpurowieckiego odebrano. Potem w roku tysiącnym siedmsetnym pięćdziesiątym drugim stawek obok ogrodu, tudzież lewade w stronie od Łuki leżącą iedne przy używaniu moim do dziś dnia będącą, a w roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwar-

tym w stronie od wsi Maydanu Czapelskiego leżącą, w tym że roku tysiąc ośmset trzynastym przez parocha prawosławnego odietą y nieprawnie na swój użytek przywłaszczoną lewadę drugą przykupiłszy, przez kilkadziesiąt lat za mieszkania swojego w Parpurowcach, spokojnie y bez żadnego (арк. 170) od nikogo zakwestyowania używał. Który to majątek w schilku swojego wieku, iednak w lat kilka przed swoją śmiercią, jako prawy właściciel nadaney sobie y nabytey gruntowej używalności, mnie, swojemu synowi, dzielącemu wszelkie jego gospodarskie trudy, prawem successyi przysądził y nadał, podobnie że ja widząc siebie byđz obciążonym starości wiekiem y coraz na siłach słabiej, jako wdowiec y bespotomny, wszystkie moją własność, a mianowicie ubogie moje w rzeczach y sprzętach gospodarskich zbiory, iako też dom z wszelkimi zabudowaniami, tudzież sad y ogród, terażnieyszym okopem z jedney y obwodem płotu z drugiey strony oznaczony, oraz stawek obok ogrodu będący, lewady y grunt posiadaniu moiemu uległe, niegdy rodzonego brata moiego j.x. Nicefora synowi a memu synowcowi p.j.x. Piotrowi Janowickiemu, dziekanowi powiatu Winnickiego, dobrowolnie zapisuię, daię, daruię y nazawsze ustępię, z tym iednak warunkiem y obowiązkiem, aby wspomniony x. Piotr póki żyć Opatrzność mu dozwoli pamiętał o duszy moiey w Nayświętszych ołtarza ofiarach. Po śmierci zaś jego, ów jemu zapisany mająteczek, tak w rzeczach, iako też y w ich szacunku niema do nikogo inszego należeć, procz do jego braci y sióstr rodzonych po ndy x-u Niceforze pozostałych, od których dla siebie życzliwości wszelkiej y przychilności w mem życiu z ukontentowaniem doznawałem. Zreszto nikt z moich krewnych, ani powinowatych (арк. 170 зв.) do nadania tego moiego, ani interesować się, ani pretetnsyi rościć, ni też czynić powodu do niespokojności mocy niema y nie powinien będzie. Takową ostatnią wolą moją y ten zapis przy uproszonych świadkach y ich obecności dla lepszej wiary, pewności y dokumentu własną ręką podpisuię. Działo się w Parpurowcach dnia dwudziestego dziewiątego miesiąca października roku Pańskiego tysiąc ośmset dwudziestego czwartego. X. Teodor Janowicki (m.p.). Przytomny y uproszony świadek tey ostatniej woli y rozporządzenia j.x. Teodora Janowickiego, jako nieumiejący pisma znakiem krzyża podpisuię Józef Borowski (+). Przytomny y uproszony świadek tey ostatniej woli y rozporządzenia j.x. Teodora Janowickiego podpisuię się Karol Rudzki. Która to kopija testamentu z swoim oryginałem zgodna, co do słowa w xięgi niniejsze ziemię pflu Winnickiego iest zapisana. (арк. 171).

Державний архів Вінницької області, ф. 480
(Вінницький повітовий земський суд), оп. 1,
спр. 72 (актова вічиста книга за 1827 р.),
арк. 169 – 171. Засвідчена копія.

№ 82. Облята заповіту його милості ксьондза Теодора Яновицького із записом маєтку небожеві своєму й[ого] м[илості] ксьондзові Петрові Яновицькому вчиненого.

Року тисяча вісімсот двадцять сьомого місяця вересня двадцять третього дня.

Перед актами нинішніми земськими Вінницького повіту і переді мною колезьким реєстратором Миколаєм Сулятицьким, віце регентом тих самих актів, з'явившись особисто в[ельможний] Ян Семашко, колезький реєстратор, цю копію розпорядження останньої волі й[ого] милістю] к[сьондзом] Теодором Яновицьким з записом маєтку свого, який складається з дому і господарських знарядь, небожеві своєму й[ого] м[илості] ксьондзові Петрові Яновицькому на папері простому при свідках вчиненого, підписами як Теодора, так і свідків скріпленого, з оригіналу на папір гербовий трирубльовий перенесеного, після оплати від записки до казни імператорської десяти асигнаційних рублів для запису в ті ж земські акти Вінницького повіту подав такого змісту:

“КОПИЯ: Я, нижчепідписаний, перебуваючи у віці уже багатьма літами обтяженому, який щомиті до межі смертельної наближається, а години, якої буду покликаним з минушого цього життя до вічності, не відаю, наперед коли присуд Неба настане, мій убогий маєток, який мені Провидіння мати у розпорядженні дозволило, будучи при здоровому глузді і розумі, розпорядитися потрібною справою вбачаю й таку мою останню волю, наче б я її перед земськими актами Вінницького повіту засвідчив за достовірну і ні в чому (арк. 169 зв.) не порушену мати хочу, в такій основі:

Покійний с[вітлої] п[ам'яті] й[ого] м[илість] ксьондз Стефан Яновицький, мій батько, ще за часів існування Речі Посполитої Польської в старостинському селі Парпурівцях на вільному до будівництва пустому плацу за дозволом посідачки Шкуринецького староства, що включало й село Парпурівці, на той час в[ельможної] Лабенської, власним коштом збудувавши будинок та інші господарські будівлі і вигоди влаштувавши, а також город і сад деревами різними збагативши; при тому ґрунт орний для використання від тієї ж посідачки Лабенської в місцях пустих і чагарниках, не в рахунок фондушу церкви Парпуровецької, тоді ще не існуючої, маючи собі наданий, власною працею і вкладеним від себе коштом викорчувавши, розробив. Який року тисяча вісімсот тринадцятого на користь православного пароху прапуровецького відібрано. Потім у році тисяча сімсот п'ятдесят другому ставок збоку від городу, і

також леваду, яка лежить з боку від села Луки, одну, яка в користуванні моєму до нинішнього дня перебуває, а року тисяча сімсот шістдесят четвертого з боку від села Майдану-Чапельського розташовану, того таки року тисяча вісімсот тринадцятого православним парохом відібрану і не за правом на свій ужиток привласнену другу леваду, прикупивши, упродовж кількадесят років проживання мого в Парпурівцях, спокійно й без ніякого (арк. 170) від нікого оспорювання використовував. І цей таки маєток на схилі свого віку, однак, за кілька років перед своєю смертю як законний власник одержаного собі і набутого ґрунтового ужитку, мені, своєму синові, що спільно поділяє його господарські труди, правом спадщини присудив і надав. Так само я, бачачи себе обтяженим старості віком і щораз силами слабнучи, як удівець і безпотомний, усю мою власність, а зокрема убогі мої в речах і знаряддях господарських набутку, а так само й дім з усіляким забудуванням, також й сад і город, сучасним окопом з одного й обводом плоту з іншого боку позначений, а так само ставок, що біля городу лежить, левади й ґрунт котрі перебувають у моїй власності, покійного рідного брата мого його милості ксьондза Никифора синові, а моєму небожеві превелебному його милості ксьондзові Петрові Яновицькому, деканові Вінницького повіту, добровільно записую, даю, дарую і назавжди поступаюся, з тією, однак, умовою, і обов'язком, щоб згаданий кс. Петро поки жити Провидіння йому дозволить, пам'ятав про душу мою у найсвятіших пожертвах на вівтар. Після смерті ж його той записаний йому маєточок як в речах, так і в їх [грошовій] оцінці не має нікому іншому належати, окрім його рідних братів і сестер, які по покійному кс[сьондзові] Никифорові залишилися, від яких до себе зичливості всілякої і прихильності в моєму житті із задоволенням зазнавав. З рештою ніхто з моїх кривних, ані свояків (арк. 170 зв.) до надання того мого, ані цікавитися, ані претензій висувати, ані приводу для неспокою не має підстави і не повинен буде. Таку останню волю мою і цей запис при запрошених свідках і в їх присутності, для ліпшої віри, певності і документу власною рукою підписую. – Діялося в Парпурівцях дня двадцять дев'ятого місяця жовтня року Божого тисяча вісімсот двадцять четвертого. – Кс. Теодор Яновицький /місце печатки/. – Присутній і запрошений свідок цієї останньої волі і розпорядження його милості ксьондза Теодора Яновицького як письма невмілий знаком Хреста підписує Юзеф Боровський (+). – Присутній і запрошений свідок цієї останньої волі і розпорядження його милості ксьондза Теодора Яновицького підписуюся Кароль Рудзький. – І ця ж таки копія заповіту зі своїм оригіналом згідна, слово-в-слово до книг земських Вінницького повіту записана. (арк. 171).

**Інтромісія³⁹ до двору, ґрунту і левад
в с. Парпурівцях, вчинена на особу
ксьондза Петра Яновицького,
вінницького унійного декана**

12 грудня 1827 р.

№ 107. Intromissya do dworku, gruntu i lewad we wsi starościńskiej Parpurowcach na rzecz w.j.x. Piotra Janowickiego, dziekana unit. pttu Winę wzięta

Roku tysiąc ośmset dwudziestego siódmego, miesiąca grudnia, dwunastego dnia.

Przed aktami ninieyszemi ziemskimi pttu Winnickiego i przede mną, Norbertem Materańskim, kol. reg., regentem akt tych że, stawiać się osobiście ur. Michał Nosalski, woźny ziemę pttu Winnickiego, mocą przysięgi dobrowolnie zeznał, iż on roku, na akcie wyrażonego, dnia trzydziestego listopada z prawnego wezwania w. jmę xiędza Piotra Janowickiego, dziekana unitskiego pttu Winnickiego, zjeżdżał na grónt wsi kazienny Parpurowiec, gdzie będąc y mając przy sobie szlachtę ludzi wiary godnych uur. Franciszka Borowskiego i Antoniego Gębskiego, dla świadectwa użytych, na mocy testamentu przez w. jmę xiędza Teodora Janowickiego sporządzonego, a w aktach ziemskich Winę roku biejącego, dnia dwudziestego trzeciego września zapisanego, po śmierci tego ż w.j.x. Teodora Janowickiego dworek z całym obeyściem, ogrodem, sadem, gróntem i lewadami zgoła z tem wszystkim, co do wspomnionego j.x. Teodora Janowickiego należało y powyższym testamentem na osobę rekwirenta zapisane zostało, temu ż rekwirentowi w. xiędzu Piotrowi Janowickiemu w posiadanie wieczne bez żadney od nikogo przeszkody podał y urzędownie onego prawem dziedzictwa uwiązał, obecnych osób y mieszkańców tey że wsi o nowym właścicielu y dziedzicu dworku z zabudowaniem, gróntem, sadem y lewadami obwieścił, wczem wszystkim powyższą szlachtą (арк. 197) zaświadczywszy się, z tamtąd odiechał y do akt przybywszy, obwołaney bez najmnieyszey przeszkody intromissyi wierne czyni zeznanie. Michał Nosalski, w.z.p.w. (Арк. 197 зв.).

*Державний архів Вінницької області, ф. 480
(Вінницький повітовий земський суд), оп. 1,
спр. 72 (Актова вічиста книга за 1827 р.),
арк. 197 – 197 зв. Засвідчена копія.*

Переклад з польської

№ 107. Інтромісія до двору, ґрунту і левад у старостинському селі Парпурівцях, взята на особу велебного його милості ксьондза Петра Яновицького, унітського декана Вінницького повіту

Року 1827, місяця грудня, 12 дня.

Перед актами нинішніми земськими Вінницького повіту і переді мною, Норбертом Матеранським, колезьким реєстратором, регентом тих же актів, з'явившись особисто уроджений Міхал Носальський, земський возний Вінницького повіту, під присягою добровільно оголосив, що він року, зазначеного в акті, дня 30 листопада на законну вимогу велебного його милості ксьондза Петра Яновицького, унітського декана Вінницького повіту, їздив на ґрунт казенного села Парпурівців, де перебуваючи і маючи із собою шляхтичів, гідних довіри людей, уроджених Францишека Боровського і Антонія Гембського, як свідків залучених, правом заповіту, складеного велебним його милістю ксьондзом Теодором Яновицьким, а у Вінницьких земських актах поточного року, дня 23 вересня записаного, по смерті того ж велебного його милості ксьондза Теодора Яновицького двір з усім обійстям, городом, садом, ґрунтом і левадами, загалом з усім, що згаданому його милості ксьондзові Яновицькому належало і вищезгаданим заповітом на особу спадкоємця було записане, тому ж спадкоємцеві велебному ксьондзові Петрові Яновицькому в посідання вічне без жодної від будь-кого перешкоди подав і урядово його правом дідицтва пов'язав, присутніх осіб і мешканців того ж села про нового володаря і дідича двору з забудуванням, ґрунтом, садом і левадами повідомив, словом усе з вищезгаданою шляхтою (арк. 197) засвідчивши, звідти поїхав, і до актів прибувши, оголошеної без найменшої перешкоди інтромісії вірне робить зізнання. Міхал Носальський, земський возний Вінницького повіту. (арк. 197 зв.).

№ 6

**Маніфест шляхтича Шимона Маськевича
про те, що після введення панотця
Петра Яновицького у володіння будівлями
і ґрунтами в селі Парпурівцях
Вінницького повіту він за дорученням
зазначеного Яновицького понад чотири тижні
без будь-яких заперечень з чийогось боку
перебував у спокійному володінні
цією власністю**

Січень 1828 р.

N 1. Męia Ur[odzonego] Szymona Mańkiewicza o wysiedziały 4¹⁰ niedzielney possessyi w dworku z zabudowaniami y lewadami, we wsi Parpurowcach sytuowanemi, zaniiesiona.

³⁹ Інтромісія – акт введення у володіння.

Przed Aktami niniejszemi ziemskimi powiatu Winnickiego y przede mną Piotrem Miłkowskim, regentem akt tych że, stawiać się osobiście ur[uo-dzony]. Szymon Maśkiewicz takowe w aktach niniejszych czyni oświadczenie, iż on w imieniu w[elebnego] imci xiędza Piotra Janowickiego dziekana winnickiego powiatu Winnickiego w dworku y zabudowaniach z lewadami, sadem y gruntem, we wsi kazonney Parpurowcach sytuowanemi, własnością dziedziczną z mocy testamentu tegoż w[elebnego] jmc. xiędza Piotra Janowickiego będącemi, po obwołaney urzędownie (*арк. 200 зв.*) bez żadney od nikogo przeszkody, na rzecz tego ż xiędza Janowickiego intromissyi, więcey iak cztero niedzielną w pomienionych dworku, zabudowaniach, lewadach, sadach y innych przynależnościach na rzecz wspomnionego w[elebnego] imci xiędza Piotra Janowickiego, dziekana, bez niczyiey z czyiey kolwiek bądź strony przeszkody wysiedział spokojną possessyą, o czym akta y publiczność zawiadamia. Y takowe swe zeznanie jako nieumiejętny pisma znakiem Krzyża S^o podpisuię Szymon Maśkiewicz (+). (*Арк. 200 зв.*).

Державний архів Вінницької області, ф. 480 (Вінницький повітовий земський суд), оп. 1, спр. 76, арк. 200 – 200 зв. Засвідчена копія.

Переклад з польської

№ 1. Маніфестація ур[одженого] Шимона Маськевича про перебуте 4-тижневе посідання в дворі з забудовами і левадами, в селі Парпурівцях розташованими, подана.

Перед актами нинішніми земськими повіту Вінницького і передо мною, Петром Мілковським, регентом тих-таки актів, ставши особисто ур[оджений] Шимон Маськевич таке вчинив свідчення в актах нинішніх, що він ім'ям в[елебного] його милости ксьондза Петра Яновицького, декана унійного Вінницького повіту, в дворі й будівлях з левадами, садом і ґрунтом, в селі казенному Парпурівцях розташованих, що є власністю дідичною силою заповіту того-таки в[елебного] його милости ксьондза Петра Яновицького, по оголошеній офіційно (*арк. 200*) без жодної від нікого перешкоди з приводу того ж ксьондза Петра Яновецького інтромісії, більше, ніж чотири тижні в згаданих дворі, будівлях, левадах, садах та інших приналежностях з приводу згаданого в[елебного] його милости ксьондза Петра Яновецького, декана, без нічиєї з будь-якої сторони перешкоди висидів спокійно посідання, про що акти і публічність сповіщаю. І таке своє свідчення як неписьменний знаком Хреста С[вятого] підписую Шимон Маськевич (+). (*арк. 200 зв.*).